

КИНО

СЪЮЗ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛМОВИ ДЕЙЦИ

3 2009

3,50 лв.

РАЩКИ

ФИЛМ НА ИВАН ЧЕРКЕЛОВ

977086143931

ПРИЛОЖЕНИЕ:
СЦЕНАРНИ ЕСКИЗИ

„Раци“

Световна премиера - 23 юни 2009 година в Москва
Филмът е включен в конкурсната програма на XXXI МФФ.

История за двама близки приятели ввлечени в криминалната борба на две враждуващи бизнес групировки.
Изпълнявайки безобидни, на пръв поглед, поръчения, двамата герои се озовават накрая един срещу друг.

В ролите:

Филип Аврамов, Валери Йорданов, Рангел Вълчанов, Николай Урумов,
Слава Дойчева, Евгения Баракова и Красимир Доков.

Сценарист и режисьор	Иван Черкелов
Оператор	Рали Ралчев (а.б.о.)
Художник	Ванина Гелева
Звук	Александър Бъчваров
Монтаж	Зорица Коцева
Продуцент	Росица Вълканова

Филмът е реализиран със съдействието на ИА Национален филмов център

Очаквайте
новия български филм „Раци“ през октомври 2009 година в България

КИНОТО В БЪЛГАРИЯ

В памет на Петър Слабаков

Смърт няма / Пенка Монова _____

2

Юбилей

Творчество, в което пулсира живот - Коста Цонев /

Виолета Зингинова _____

5

Киносъбития

Лицето на младото българско кино

Телевизионен опит за психологическа драма - „Братът на охлюва“ /

Зорница Миланова _____

9

Нови книги

Документалното кино в 10 стъпки / *Божидар Манов* _____

11

Нейно величество лентата и малкият принц / *Венец Димитров* _____

13

Подир сянката на облаците

Киноанкета / *Пламен Гелинов* _____

14

СВЕТОВЕН ЕКРАН

Фестивали

Висбаден 2009: GoEast пред юбилей / *Божидар Манов* _____

16

Иstanbul 2009: Пъстрота и еkleктика / *Александър Янакиев* _____

19

Кан 2009: Кански успех / *Йоана Павлова* _____

23

Златен Витяз 2009: Пълнолетието на фестивала и българската следа в него / *Олга Маркова* _____

25

НАШАТА ИСТОРИЯ

Усмивки от стари публикации (по повод годишнината на

Васил Акъов) / *Георги Стоянов* _____

29

СЦЕНАРНИ ЕСКИЗИ

Когато още бяхме грешници. Следвай ме... / *Владимир Шомов*

СМЪРТ НЯМА

Пенка Монова

Петър Слабаков го няма. Отиде си на 17 май, 23 дни след рождения си ден (на 23 април 1923 година), когато стана на 86 години.

Когато чу тъжната вест, моя колежка се усмихна ведро и широко – имала много хубав спомен с него. Явно съществуват такива хора, за които дори смъртта предизвиква положителни емоции.

Навремето били заедно в една делегация. Със самолет за Ереван пътували група културни дейци и кооператори от някакво ТКЗС. Селските труженици черпели настоятелно любимия артист и той бързо заспал. Преди слизането целият състав – стюардеси и делегати, упорито търсели документите му, изпадали някъде под седалката.

Дотук не виждах нищо хубаво и необичайно. Актьорите по традиция изпълняват известна социална роля – да забавляват, възхищават, разсмяват и предизвикват. Винаги очакваме нещо от тях и в живота, сякаш ни е малко това, което ни дават от сцената и екрана.

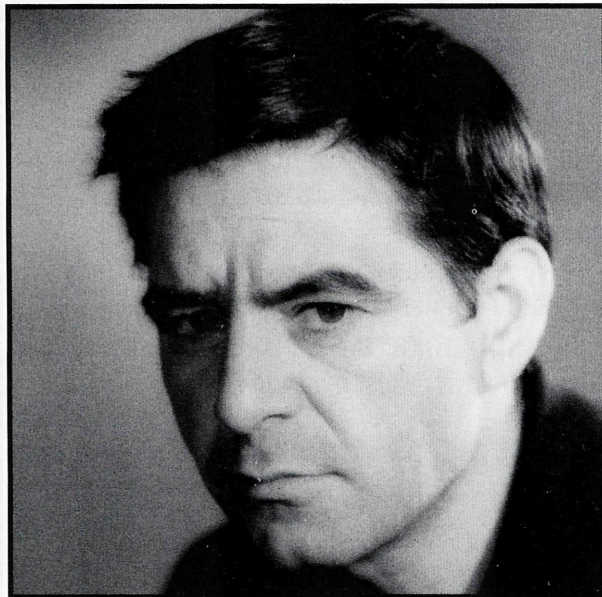
Не, не, продължи моята колежка. После е хубавото – много бързо се съвзе и лъкатушейки, на слизане от самолета запя:

„Вземи огин, запали ме, направи ме пепел...”

Всички замряха, дори и арменците. По-късно в рейса извади от своята ракия и започна да черпи наред. Арменците го гледаха и наново не можеха да повярват на очите си. Когато излитахме обратно за България, един от тях спря самолета. Преди това се обадил на диспечера, задържал полета, дори взел позволение да прекоси тичешком самолетната писта. И му подаде нещо. Беше шепа арменска земя...

На 19 май, малко преди да го приеме нашата земя, Петър Слабаков бе обсипан с цветя в църквата Св.Седмочисленици (не пожелал поклонение в театър). На входа ѝ от големи фотоси ни следяха очите му, тези така добре познати нам очи. Едното присвито и сякаш тъжовно, а другото присмехулно. Замислени, преценяващи, прицелващи се, претеглящи ни. Все едно ни наблюдава, за да ни „изиграе” на някоя друга сцена.

Беше играл смъртта и преди това. Разстрелваха го на екрана като генерал Заимов в „Цар и генерал”, участвал е в разстрел и самият той – на млади

години, в казармата. (**„Като че на разстрел бяхме ние, а той ни гледа отстрани, очите му широко отворени, а лицето засмяно. Такова чувство в мен е останало, че и чрез смъртта си искаше да ни докаже, че е прав. И силен”** - Петър Слабаков).

Умираще пред очите ни под дъжд от куршуми и в „Шибил” – изящни филмови инкрустации по разказа на Йовков. Там тънката, крехка фигура на Слабаков се прегъваше като изрезка под огъня на пушките и накрая застина в йероглиф на любовта. Роля, която гравира още една бръчка по незабравимото му лице (**„Аз обичам не киното или театъра, а проблемите, които поставят”**, Петър Слабаков). Другите му бръчки сигурно бяха причинени тъкмо от онай странна усмивка, в която сякаш имаше някаква загадка.

Героите му в повече от 150 филма, неизброими и в театъра (изиграл е повече роли, отколкото му се искало), сякаш винаги постъпваха грубо, когато трябваше да бъдат нежни. И погалваха, когато се налагаше да ударят. Бе непредвидим, истински, като човек, когото дълго време си познавал, но искаш цял живот да опознаваш. Непреднамерено и някак небрежно предизвикваше любов и преклонение дори с недостатъците си, както го правят истинските, живите хора. В неизбродимото му

творчество основна си остава ролята не на смъртта, а на любовта. Това той изигра най-добре. В един от непостижимо любовните български филми „Покрив“ играеше мъжът, който не се отказва, не може да бъде разколебан. Способен е най-много само да изчака, колкото и да е притискан от съдбата, от другите хора или дори от собственото си разбиране за дълг и чест. Имаше нещо стоическо в начина, по който приемаше житейските провали на екрана. Малко пламъче в очите му издаваше неотстъпчивост, неизтребимост и дръзка младежка непокорност на каквато и възраст да играеше. И въпреки това бе видно, че можеш да разчиташ и да се упоаваш на него, дори когато ще те изпусва и обиди. Беше си избрал най-трудното – да изиграе положителните герои, онези редки особи и на екрана, и на сцената, които се палеха и страдаха за нещо не само свое си. (**„Дори и отрицателните ми герои са някак елементарни и в този смисъл те са отрицание на необезпокояваните тези за защитения свят на злото“ - Петър Слабаков**). Тяхната вглъбеност, съдържаност, въртоглавост, грубост, бяха параван, зад който криеше най-важното (**„Това бе съпротивата ми срещу проиграните герои и техните ръкомахания“ - Петър Слабаков**).

Така и не се разбра как този човек без академично актьорско образование (**„Никой не успя да развие таланта му – ние просто гребяхме от него“ - Юлия Огнянова**), завършил девическа гимназия в Шу-

мен, докато първата му съпруга пък завършва Мъжката гимназия в Бургас за баланс, толкова логично беляза началото на пътя си с пълен провал в киното и на сцената според собствените му думи (**„Труден актьор съм, провалял съм много филми“, Петър Слабаков**)... И не се предаде, а превърна пораженията си в дълготраен и стратегически планиран творчески триумф. Изобщо обичаше да бъде човек, който не се предава, каквото и да прави, дори непозволеното и забраненото, да има вътрешната свобода да бъде и смешен, но никога жалък.

Дали е бил доволен от себе си, изпитал ли е творческо удовлетворение някога? Та толкова обичан актьор едва ли би могъл да роптае против съдбата. Още преживе получи в дар от сина си един филм (**„Баща ми“, реж. Андрей Слабаков**), който бе едно нежносдържано и сурово обяснение в любов. Всеки баща би мечтал да получи подобно признание от сина си, поне за да се научи да плаче, а не така умело да крие сълзите си на екрана. Занесох два карамфила и ги оставих един под друг до главата му... Първият си беше неговият, от „Шибил“, заради който го убиха. А вторият додах от себе си.

Пред ковчегата стоеше друга голяма снимка на Петър Слабаков. От нея ме гледаше с очите на героя от „Смърт няма“.

Вече ни липсва и сякаш винаги ни е липсвал. Отдавна разбрахме, че в него се таеше някаква

„Щурец в ухото“ - режисьор Георги Стоянов

скрита формула, но времето не ни стигна да я разгадаем. (**„Да си човек – това е всичко“**- Петър Слабаков).

„Земи огин, запали ме, направи ме пепел, да не гледам, мило либе, по тебе...“

Имаме много време за гледане, много нещо ни остави този актьор. А изглеждаше сякаш никога не е правел каквото се иска от него. Всичко правеше по своему (**„Излиза от кожата си, става друг, без да губи собствената си идентичност“**- Георги Мишев). Така постъпи и сега. Отнесе със себе си своята тайна – как се предизвиква такава любов, дори и чрез смъртта, усмивка и любов. Та това е цяло изкуство. Това е изкуството.

Смъртта е по-силна от любовта. Но любовта е по-търпелива и може да изчака и цяла вечност.

„Бял мачка бялата си брада и дума:

- Какъв юнак! Какъв хубавец!

- Кърпата, бей ефенди, кърпата! - вика Велико кехая.

- Какъв юнак - повтаря бял унесен, - какъв хубавец!

Велико кехая грабва червената кърпа и тича към прозореца, бял го хваща за ръката:

- Не, чорбаджи, такъв човек не бива да умре!

Припукаха пак пушки....От Черковното кафене,

от прозореца, някой отчаяно размахваше бяла кърпа.“ - Йордан Йовков.

Моите карамфили, тези, дето оставих до лицето му, бяха бели, с червено по края – като шевици върху бяла празнична риза.

Дали наистина си отиде романтиката, решителността и мъдростта на едно поколение мъже, отдавна излезли от графата „защитен вид“?...

Ярък човек, огън.

(„Мразя половинчатите неща. И най-вече в изкуството. Ако имаш да кажеш нещо, кажи го докрай или млъкни!“- Петър Слабаков).

Млъкваме.

За съжаление едноминутно.

„Шибил“ - режисьор Захари Жандов

Творчество, в което пулсира живот

С актьора Коста Цонев разговаря Виолета Зингинова

Коста Цонев е роден на 10 юни 1929 г. в София. Завършва актьорско майсторство в Държавното висше театрално училище в класа на професор Стефан Сърчаджиев. Работил е в Младежкия театър и в Театър „София“. През последните осем години Коста Цонев активно участва в политическия и обществен живот на страната ни. Депутат е в Народното събрание от парламентарната група на НДСВ. Но той е преди всичко актьор с голям принос в културата ни. Изиграл е около 150 роли в киното и телевизията. Между тях ярко се открояват образите на Апостол от филма „Басейнът“, Александър и Йоан Асен в „Сватбите на Йоан Асен“, Климент Охридски в „Борис I“, бащата от мюзикъла „Баща ми бояджията“, Алданов от сериала „Дом за нашите деца“, Борис Скарлатов от филма „Жребият“, Емил Боев от „Г-н Никой“ и други.

В театъра и до днес помним великолепните му, вълнуващи превъплacements на Дон Хуан от „Каменният гост“ на Пушкин, на Чорбаджи Петко от „Първите“ на Петко Тодоров (за тази роля актьорът получава престижна правителствена награда и наградата на Съюза на артистите в България), на забележителния Дон Кихот от телевизионния мюзикъл „Човекът от Ламанча“. За актьора това е ролята на неговия живот. Следват роли в спектакли, между които оригиналният образ на Жак от „Както ви се хареса“ под блестящата режисура на големия театрал Бено Бесон, виртуозното му изпълнение на коня в телевизионния филм „Историята на един кон“ по разказа „Холстомер“ на Лев Н. Толстой, на Ричард III от едноименната трагедия на Шекспир.

Признание за неговия голям талант и неизчерпаема творческа енергия са престижните награди, с които актьорът е удостоен през годините: орден Стара планина I степен – 1999 г., Награда на СБФД за актьорско майсторство за филмите „Басейнът“ и „Година от понеделници“ – 1977 г. Първите си награди на СБФД Коста Цонев получава още във филмите „Бедната улица“, „Бъди щастлива, Ани“, „Нощта срещу тринайсети“ за ролята на майор Панов. Диплом за ролята на бизнесмена Гарет във филма „Парижка драма“ (Киев, СССР).

Наскоро Коста Цонев навърши 80 години. Чудесен повод да поговорим с него и с възхищение да отбележим, че в неговия творчески и жизнен път се отразява многообразието и динамиката на живота, приютил в себе си всички незабравими персонажи, които Коста Цонев с такава любов и всеотдайност претвори.

С какво Ви привлече актьорската професия? Няколко думи за началото, за първите Ви роли.

Още като малък следях непрекъснато прожекциите в кино „Красно село“. Въобще не си въобразявах, че мога да бъда артист като Кларк Гейбъл, Жорж Обриен, Тайрън Пауър, Джони Вайсмюлер. Радвах се на това, което гледах. Но по стечение на обстоятелствата, като пораснах, срещнах една

жена, която видя в мен някакъв талант, може би... Тя ме насочи към театъра и то специално към Държавното висше театрално училище, което завърших. Първите ми роли бяха в Младежкия театър. Започнах с „Дванадесет месеца“ на Маршак. А първата ми голяма роля беше Антон в „Младостта на бащите“, пак в Младежкия театър. За първи път в киното изиграх ролята на немски офицер във филма „Тревога“. А голямата ми първа изява беше образът на Даньо в „Командирът на отряда“.

Имали ли сте идоли в изкуството, от които сте се учили и които са били стимул за Вас?

Гледал съм филмите на Кларк Гейбъл, Жорж Обриен, Джони Вайсмюлер и съм им се възхищавал. В театъра за мен най-добрите български актьори бяха като богове – Кисимов, Трендафилов, Стаматов, Масалитинов. Това бяха артисти, каквито за съжаление днес нямаме. Да не говорим за жените – Зорка Йорданова, Марта Попова - актриси, които биха могли да играят на всяка световна сцена.

А кои са хората, които най-много са Ви подкрепяли в творческата Ви работа и на които сте разчи-

тали?

За мен много голяма подкрепа немаше. Всичко, което съм направил, съм го постигнал сам. Като студент моят преподавател Стефан Сърчаджиев, Бог да го прости, ми каза: „Бе Коста, с тази твоя интелигентна физиономия много трудно ще пробиеш в нашите съвременни филми. На нас ни трябва работнически физиономии“. Та с моята интелигентна физиономия не знаех какво да правя. Но въпреки това не се отчайвах. И благодарение на един много голям руски актьор, Борис Бабочкин, който дойде в България, нещата потръгнаха. Той беше много известен с ролята си на Чапаев. Министерството на културата го помоли да види нашия клас. Тогава вече бяхме абсолвенти. Той дойде, прослуша всички и не знам какво откри в мен, но каза: „На това момче му дайте да играе в „Каменния гост“ Дон Хуан“. И оттогава хвъркнах. Беше някакво невероятно представление. Литнах нагоре именно благодарение на този невероятен руски актьор.

Според големия френски поет и драматург Жан Кокто „художественото творчество е красива лъжа, която отразява истината“. Мислите ли, че

„Спасението“ - режисьор Борислав Пунчев

това се отнася и за актьорската интерпретация на героите?

Изкуството, обикновено драматичното изкуство, отразява много неща от живота. Актьорът в повечето случаи доукрасява нещата, задълбочава ги философски, за да даде една интерпретация, която да бъде като пътеводна звезда на тези, които го гледат.

Затова според мен съвременното изкуство е длъжно да отразява съвременния живот, съвременните взаимоотношения, е, разбира се, малко по-поетично.

Имали сте шансът да работите с изтъкнати актьори и режисьори в киното, театъра, телевизията и радиото. Един от тях беше Вили Цанков. Как оценявате Вашите творчески взаимоотношения?

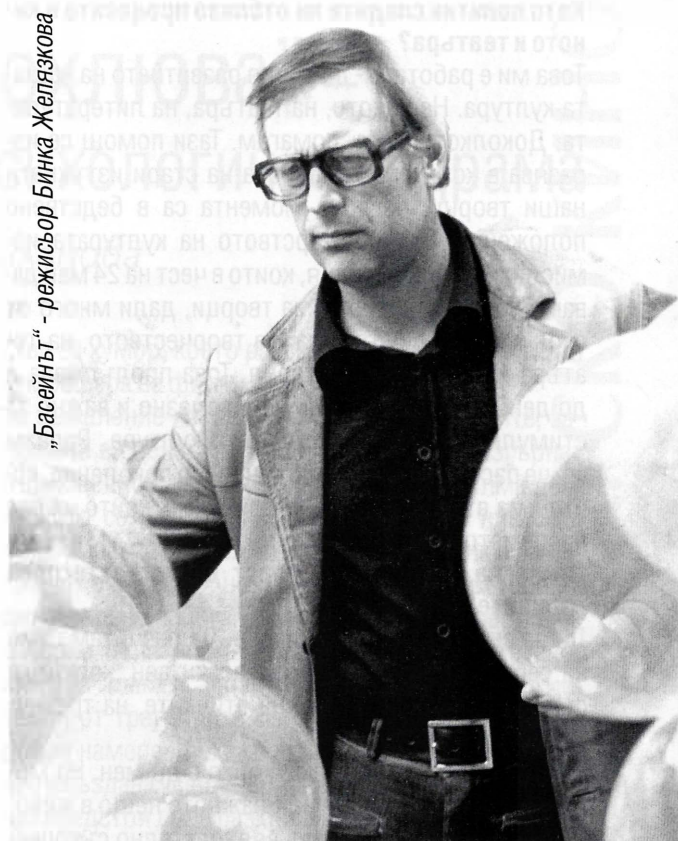
С Вили Цанков сме състуденти от ДВТУ. Станахме приятели, той беше първият човек, който видя моите изяви, още преди да вляза в ДВТУ. Стихотворението и баснята, които му изрецитирах, ги чу в една мансарда. Въртеше си над ушите косата и каза: „Ами, може и да влезеш“. Действително влязох, той също влезе и още от първия семестър започнахме да правим заедно някакви неща, пантомими и т.н.

Оттогава почти във всички пиеси, които той режисираше, и във всички филми, които снимаше, участвах. Вили Цанков е човекът, който ме направи актьор. Благодарение на неговия талант, на неговата мъдра режисура, имах шанса да изиграя великолепни и незабравими роли и да работя с големи актьори. Един от най-забележителните български актьори, Апостол Карамитев, беше мой не само много добър приятел, но и мой голям учител. От него съм научил много неща, свързани с театъра и киното, които и до ден днешен си спомням. Никога няма да забравя тази щедрост, тази доброта, приятелството, което имахме с него.

Изпитвали ли сте върховен миг на творческо удовлетворение? Пресъздадохте велики герои от българската и от световната литература.

Изпитвал съм. Когато човек се доближи до голяма философия, до големи творци като Пушкин, като сценаристите на „Човекът от Ламанча“, като Лев Николаевич Толстой, не може да не изпита истинско творческо удовлетворение. Това са преживявания, образи от голямата литература, които никога няма да забравя.

В театъра за мен голямо постижение е Чорбаджи Петко от „Първите“ на Петко Тодоров. Постановката беше събитие в българския театър. Тази роля

„Басейнът“ – режисьор Бинка Желязкова

изиграх пак под талантливата режисура на Вили Цанков. За нея получих голяма правителствена награда.

Казах, че големите автори, класиците – Шекспир, Гогол, всички образи от техни произведения, които съм пресъздал и благодарение на режисьорите, които са ми предложили да участвам в такива постановки, са ми донесли голямо творческо удовлетворение. За актьора това е душевен мир, душевно богатство, когато има възможност да се докосне до творчеството на такива гении.

Как възприемате девалвацията на духовните ценности в живота ни? Напоследък много трайно в културния ни живот се настани пошлостта, посредствеността.

Потресен съм от всичко онова, което излъчват по телевизията. От простотията, която лъха от екрана. Това е чудовищно, невероятно. От този цинизъм на екрана понякога толкова се възмущавам, че ми идва да счупя телевизора заради това, което виждам. С всички тези Бигбрадърци и подобни на тях, разни режисьори и продуценти се мъчат да демонстрират колко са гениални. Най-вече тези неща се отразяват пагубно върху крехките души на младите хора, на нашите деца.

Като политик следите ли отблизо процесите в киното и театъра?

Това ми е работата - да следя развитието на нашата култура. На киното, на театъра, на литературата. Доколкото мога, помагам. Тази помощ се изразява в конкретна подкрепа на стари изтъкнати наши творци, които в момента са в бедствено положение. С Министерството на културата измислихме едни дарения, които в чест на 24 май даваме на стари артисти, на творци, дали много от своя живот за културата, на творчеството, на театъра и киното на България. Това продължава и до ден днешен. Смятам, че е полезно и важно за стимулирането на българската култура. Радвам се, че расте едно младо талантливо поколение, което има възможност да прави неща, които на нас навремето ни бяха забранени.

До каква житейска мъдрост достигнахте през годините?

Да не се доверявам на никого. Да разчитам само на себе си. Да се радвам на всеки ден, когато се събуждам. На слънцето, на птичките, на тревичките, на цветята.

И преди всичко на човека, който е до мен. На моята съпруга Ели. Това е най-важното нещо в живота ми. Една доброта, една вяност, едно съкровено щастие, което в тези напреднали години, в които се намирам, ми дава голяма радост.

Склонен ли сте да правите компромиси и в името на какво?

Компромиси винаги се правят. Навсякъде - и в семейството, и в работата, и в политиката. Зная, че без компромиси няма напредък. Нищо не може да допринесе за развитието на културата и на взаимоотношенията между хората с нетърпимост, с една категоричност и с агресия. Всичко трябва да се постигне мъдро. Със съгласие, с компромиси и с взаимоотношения, които биха могли да помогнат и на политиката, и на изкуството, и на културата.

Кое е най-голямото предизвикателство в живота Ви?

Предизвикателството, което фактически имам с моето сърце. С него водя невероятна борба още от малък и слава Богу, тази борба се увенчава до ден днешен с успех. Това е предизвикателство, което понякога нарушава стила ми, ритъма ми на живот и трябва на всяка цена да правя всичко възможно, за да коригирам и да вкарам в релси сър-

дечния си ритъм, сърдечната си дейност. Но всичко това е не само мой проблем, това е проблем на всички хора, които са вече на възраст, достигаща до осемдесет години.

Посланието Ви към младите актьори. Как виждате тяхното бъдеще?

Това, което нашият професор Стефан Сърчаджиев казваше: „Деца, вие тук не може да се научите на артистизъм, не може да се научите да бъдете артисти. Тук в театралното училище може да се научите да говорите правилно, да се движите по сцената и да дишате. Останалото, ако го нямате във вас, ако нямате това дуенде, никой не може да ви помогне. Затова във вашата професия е нужна работа, работа и само работа. 99 процента работа, 1 процент талант”.

Музиката, която Ви вълнува, която обичате да слушате?

Хубавата музика винаги ме вълнува, било класическа, било съвременна или театрална и филмова.

Вълнувам се много от всичко, което чуя, понякога музиката е част от моята философия. Тъй като съм израснал в семейство с баща, който сутрин се събуждаше с песен на уста – „Тъкала ѝ Донка престилки”.

Любимото Ви място, което Ви доставя наслада, уют и спокойствие?

Слава Богу, че съм живял на много места. Започнал съм в Красно село – в Добруджанския квартал. В момента е в центъра на София. Но тогава, когато бях малък, това място се намирало на края на града. Пред нас имало великолепен полет, на които играехме със стрела, на футбол, на топчета, на какви ли не приятни неща. Но това прекрасно място постепенно изчезна, защото всички тези къщички, които бащите ни бяха построили, ги срутиха и издигнаха бетонни блокове. Затова избягах, отидох в центъра. Там също не можах да съществувам. И слава Богу, че благодарение на един приятел си намерих място в Бистрица. Построих си за десет – петнадесет години едно жилище, в което живея и до днес.

За мен Бистрица е мястото, което ми дава сили, което ми дава вяра. Чистият въздух, тишината, прекрасната вода.

Сутрин, като се събудя, всички птички, и най-вече двете кучета около мен, ме даряват с радост и ме обичат така, както никой не може да обича.

“Братът на охлюва” – телевизионен опит за психологическа драма

Зорница Миланова

Телевизионната продукция “Братът на охлюва” е дебютен филм на режисьора Иван Панев по сценарий на Цветан Ангелов и Марин Дамянов. Филмът се докосва до дълбоките тайни на човешката душа, до психическите травми, нанесени от една жестокост, които, изплували веднъж от подсъзнанието, ще доведат героите или до спасение, или до разруха.

Отражението на минали трагични събития върху психиката и живота на двамата герои - Пламен (Веселин Анчев) и Лъчо (Боян Младенов) е интересна тема за телевизионен филм. Техните взаимоотношения са в центъра на сюжетната интрига. В началото на филма Пламен не желае да излиза от къщи и в хода на действието се разкрива, че причина за това е една с години пазена семейна тайна - навремето майка му е била изнасилена от чичо му (Любен Чаталов) и това е довело до нейното самоубийство. Десетгодишният Пламен е свидетел на това престъпление и две десетилетия не може да си прости своето детско безсилие. Неосъщественото си желание за отмъщение той проектира върху живота на по-малкия си брат Лъчо, който до финалните епизоди не знае истинската причина за странното поведение на брат си. Воден от своята привързаност, Лъчо се грижи за Пламен, макар видимо това да му тежи и да обръква личния му живот.

Усещането за болезнените взаимоотношения между братята допълнително се подсилват от умелата работа на оператора, която чрез контраста между сенките и предметите в интериора създава потискаща атмосфера и чувство за безнадеждност, докато избраният светъл ключ при заснемането на екстериорните кадри носи много светлина и цвят и по този начин представя живота на Лъчо извън клаустрофобичното пространство на апартамента. Двата главни изпълнители, Веселин Анчев и Боян Младенов, успяват с мимика и жест да въведат зрителя в света на героите си и да го накарат да усети конфликтните ситуации между двамата. Диалогът е естествен, изграден с чув-

ство за хумор, което разведрява иначе тягостната атмосфера на филма.

За съжаление извън актьорската игра идеите, заложили в сценария, не са могли да се разгърнат пълноценно на екрана. До средата на филма действието се развива прекалено бавно и нищо не подсказва, че се заплита или разплита някаква интрига. Режисьорът не успява да създаде вътрешна динамика на действието и се опитва да преодолее с черно-бели визуализации травматичните спомени на Пламен, акцентиращи върху различни детайли от трагичните събития с майка му. Това е добре намерен похват, който засилва напрежението и създава усещане, че нещо ще се случи, че нещо предстои да се разкрие и това провокира и поддържа в някаква степен зрителския интерес към тромаво развиващия се сюжет. Въвеждането на интересния образ на психотерапевтката (Йоана Буковска) също предполага очакване за по-дълбоко навлизане в тъмните кътчета на подсъзнанието и за прелом в поведението на Пламен, но и това не е достатъчно добре изведено. Контактът между двамата разкрива, че Пламен е добре ориентиран в собствената й област и дори успява да я накара да се почувства уязвима. За съжаление повърхностната режисьорска интерпретация на тези взаимоотношения съсипва драматургичния потенциал на ситуацията.

За сметка на протяжната експозиция, за развързката на действието са отделени само десетина минути екранно време. На финала всичко се случва толкова бързо, че не става ясно кога и как се разкриват старателно пазените тайни и как персонажите изминават пътя от омразата към прошката. А точно тази душевна трансформация на героите трябва да бъде изведена на преден план и да се разгърне детайлно. Ако съдим по метафората с охлюва, която се появява в заглавието и постепенно в хода на действието се развива до извода, че “животът не търпи мекотели”, героите на филма трябва да се изправят лице в лице със страховете си, с миналото си, със себе си и зрителят очаква

да съприживее всичко това с тях. Вместо това става свидетел на един единствен епизод, в който братята очевидно преживяват душевен прелом, но това в хода на действието става твърде прибързано, да не кажа претрупано. Пламен изведнъж се превръща в усмихнат и уверен млад човек, който най-после преодолява себе си, излиза от дома си и тръгва да си търси работа, а Лъчо, освободен от манипулациите на брат си, явно преодолява конфликта с любимата си (Лидия Инджова), на което обаче зрителят не става свидетел, и двамата са отново влюбени и щастливи.

Въпреки недостатъците си, като дебют "Братът на охлюва" има качества и е своеобразно обещание за професионално развитие на автора. От една страна респектира режисьорският избор на сложна психологическа тематика, а от друга - впечат-

лява запомнящата се актьорска игра. Зрителят често подценява работата на режисьора с актьорите. Той вижда на екрана само крайните резултати от този процес, но в случая те са изключително важни. Способността на Иван Панев успешно да работи с актьорите вероятно се дължи на досегашния му опит като актьор, когото познаваме от телевизионните сериали "Хайка за вълци" и „Ерудитът“.

Като режисьор Панев би трябвало да се стреми към баланс между плавното развитие на действието и разгърщането на характерите. Би било добре да се освободи от някои клишета като преекспонирането на крупния план например. Същевременно би могъл да залага повече на динамиката в развитието на сюжета, за да завладее в по-голяма степен зрителския интерес.

Веселин Анчев, Боян Младенов и Лидия Инджова в кадър от филма

Документалното кино в 10 стъпки

Божидар Манов

Не става дума за самоучител по танци. Нито пък за някаква нова технология в документалното филмопроизводство. А за книга, която иска да представи тази толкова интересна област от киноизкуството тъкмо на начинаещите, които за първи път посягат към камерата и им предстои дългият път до екрана. А както казва източната мъдрост, “И най-дългият път започва с първата стъпка”.

Документалното кино у нас има внушително наследство, богата филмография, силна кохорта от талантиливи творци, национално и международно признание. И което е особено важно – много добра приемственост, която и днес поддържа високо равнище на българските документални филми. Всяка година към опитните автори се прибавят нови дебютанти, които още с първите си филми заявяват не само амбиции, но и определени постижения. Тъкмо към неизвестните още бъдещи документалисти, към онези, които с любопитство се заглеждат в документалния екран на телевизионните канали или се изкушават да направят първите си любителски филми с малка лична камера, е ориентирана новата книга на проф. Любомир Халачев “Документалното кино – стъпка по стъпка”. Тя има за задача да запознае именно неподготвените, непрофесионални читатели с особеностите на документалното кино във всички негови аспекти от зараждането на творческата идея през осъществяването на филмопроизводствения

процес до реализацията на екрана. И то тъкмо като последователност от необходими действия в сложната комбинация на творчество и производство, които като две основни части на един общ процес имат още много други етапи на подготовка и същинска работа, изискват финансово осигуряване и сложна организация, налагат решаване на редица продуцентски, технически, юридически, авторско-правни и други въпроси, а наред с

тях възникват чисто художествени, индивидуално-творчески или дори лични и субективни проблеми, свързани както със създателите на филма, така и с неговите документални персонажи. С две думи – книгата разглежда цялата огромна, разнородна, многостранна, понякога непредполагаема камара от работа и кълбо от проблеми, съпътстващи създаването на който и да е документален филм.

Разбира се, в областта на всяка творческа дейност универсални учебници няма, еднозначни правила не съществуват, всеки индивидуален опит е различен, следователно и подходът във всеки конкретен случай винаги е нестандартен. Но все пак основни принципи, практически

ходове, задължителни етапи и свързани с тях нормативни документи съществуват, а тяхното овладяване винаги е по-добре да стане с използването на реалния днешен опит, при това натрупван в продължение на повече от 35 години. Защото тъкмо такъв е пътят на автора Любомир Халачев, преминал през всички фази и етапи, области и дейности във

филмопроизводството. Неговата лична практика, натрупани знания, създадени филми и осмислен път като оператор, режисьор, продуцент, преподавател са събрани между кориците на книгата, подредени логично и последователно в увод, десет глави и заключение. А така в неговия обем от 165 страници е предложена изключително конкретна, съгласна, достоверна, проверена от практиката много полезна информация за всички етапи на документалното филмопроизводство, при това поднесена не дидактично, не менторски, не като единствена истина от последна инстанция, не като задължителен инструктаж за действие, не като рецепта за гарантиран успех и т.н. безсмислени заклинания. Напротив, всеки разгледан въпрос от раждането на идеята за филма, проучването на материала и писането на сценария, търсенето/намирането на поръчител или продуцент, обезпечаване на финансирането, снимачния период, пост-продукцията (монтаж, звук), та чак до реализацията на филма (реклама, продажби, фестивали) - всеки от тези сам по себе си труден и отговорен момент, са изяснени и коментирани именно като специфичен творчески етап, който изисква постоянно генериране на работещи идеи, бързи решения, гъвкави ходове, интуиция, но и съобразяване с творческата задача, със субективността на документалните персонажи, с тяхната истина, но и с

обективната оценка на фактите, и т.н. Огромно кълбо от разнородни нишки, всяка важна сама за себе си, но и като част от цялото, които авторът /режисьорът/ продуцентът на документалния филм трябва да сплете в един общ, цялостен, завършен краен резултат. И след това да го превърне в публичен факт, като го реализира подobaващо чрез кино-дистрибуция, телевизионно излъчване или DVD тираж. Като се има предвид спецификата на книгата и нейната насоченост именно към непрофесионалните, неподготвени читатели, на които предстоят първите стъпки в документалното кино, уместно и добро хрумване е в края на всяка глава да се поднесат кратко формулирани "три полезни съвета". Това е закачливо намигане за по-лесна ориентация в иначе огромния обем от разнородни проблеми, решения и действия.

И така стъпка по стъпка (популярна форма в чуждестранната практика за книги от различни области на знанието – езикови учебници, практически помагала, професионални наръчници) документалното кино се оказва не само интересно и привлекателно на екрана, но постижимо и в практически аспект. Поне в първите му 10 стъпки, едва след които започва истинското творчество, художествените открития, авторските постижения. За тях обаче учебници няма. И не се очакват. Само понякога авторите с биография пишат мемоари.

СОФСПРАВКА®
национална информационна система

**СТАНЕТЕ ЧАСТ ОТ
ИНФОРМАЦИОННАТА СИСТЕМА
НА БЪЛГАРИЯ**

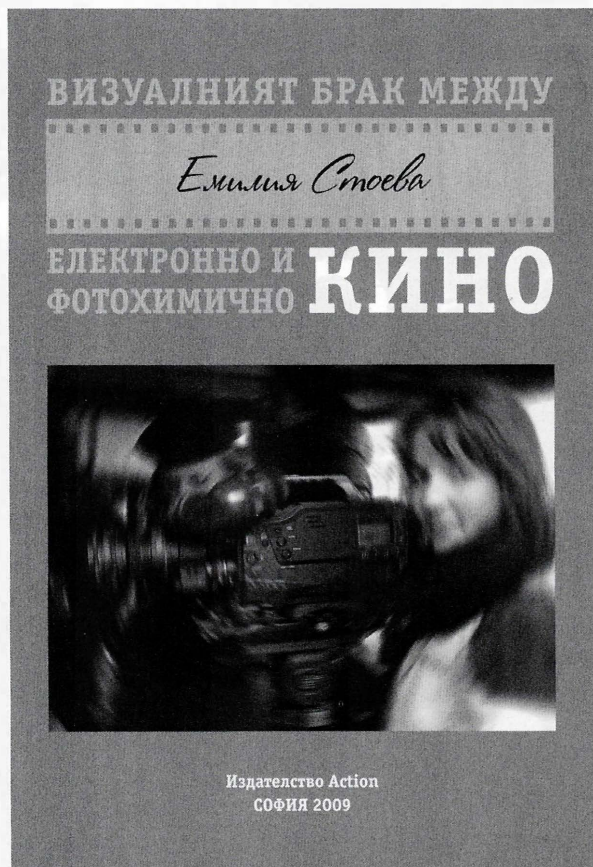
02 / 980 22 22   02 / 987 44 22
02 / 987 44 11   02 / 987 44 33

www.sofspravka.com

„Нейно величество лентата и малкият принц High Definition“

Венец Димитров

„Визуалният брак между електронно и фотохимично кино“ на Емилия Стоева разработва проблема за съвместяване на два различни носителя в едно и също произведение.

За мен като действащ оператор е особено важен текстът, отделен в книгата на един от най-популярните кинематографисти на XX век – Виторио Стораро, и по-точно - как той намира своето място в аудио-визуалното творчество на отминалото столетие и какви нововъведения патентова, за да унифицира разроилите се формати след навлизането на телевизията. „За Стораро двата носителя на изображение са два различни начина на себеизразяване, които могат да се комбинират и да си взаимодействат“.

В книгата е отделено място и са анализирани операторски похвати в произведения на българското игрално кино от последните няколко години.

Отделено е особено внимание на така коментираните днес предимства и недостатъци както на филмовата лента, така и на High Definition.

Материалите, върху които се градят анализите и обобщенията в книгата, се базират на значими екранни творби. В текста прави впечатление точното използване на професионална терминология, без да се прекалява с неразбираеми термини на чужди езици. За терминологичната яснота и изчистеност е спомогнало това, че Емилия Стоева е автор на уникалния за България „Английско-български речник на фото, кино и видео термини и дефиниции“.

Авторката е описала в детайли изобразително - техническия арсенал, с който операторът си служи при създаването на филмовата визия. За анализите си тя е потърсила филми, при които от първия до последния кадър се развива една пластическа тема. Именно тогава филмът се възприема като цялостно, завършено произведение. В обстойния анализ, който авторката прави на операторската работа на Емил Христов във филма „Дзифт“, проличава колко обмислено и хармонизирано е използвана визията във всичките ѝ параметри, така че да няма случаен кадър, който да наруши цялото.

Потърсени са и други примери, при които има отдалечаване от реалността с цел нейното преобразяване. Направени са прогнози за това как операторът за в бъдеще ще превежда сценарния замисъл в зрими форми и какви носители на изображение ще използва.

Ще си позволя да цитирам последното изречение от книгата: „Вероятно в бъдещето ще бъде сключен съюз между двата типа образни технологии, защото всяка една от тях черпи сили от едно и също място - от неизчерпаемите творчески резерви на човешката душа.“

Пламен Гелинов е завършил ВИТИЗ “Кръстьо Сарафов”, специалност “Кино и телевизионно операторско майсторство”.

Като оператор е работил в СИФ “Бояна”, студия “Екран”, както и в различни телевизии – ZDF, ARD, PRO 7, SAT 1, RTL в Германия.

Оператор-постановчик е на игралните филми: “Разводът преди” и “Разводът сега”. Други важни документални филми са: “Джаз 98”, “Милчо Левиев”, “Българи в Америка”, “Апартаментът”, “Юрий Норщейн” и др.

По какви критерии избирате филмите, които снимате?

Не ги избирам аз, а те ме избират. Не са толкова много предложенията, че да мога да избирам филмите.

Какво е за вас камерата?

Средство за наблюдение на света. Стремя се да бъда част от мен. Нещо като инструмента при музиката.

А светлината, композицията, движенията, цвета?

Те са основните изразни средства, съставляващи филмовото изображение, което би трябвало да пресъздаде по най-подходящ начин идеята на филма, епохата, атмосферата и духа на времето.

Какъв е балансът между техническата и творческата страна в операторската работа?

Бих казал 50 на 50 процента. Защото за реализацията на един филм е необходима продължителна подготовка, когато се решават редица технически проблеми, за да могат в крайна сметка да се реализират творческите. А и по време на снимки операторът е ангажиран по подобен начин с пространствените си виждания и визуални решения за отделните картини.

Може ли операторът да спаси режисьорски гаф на терена?

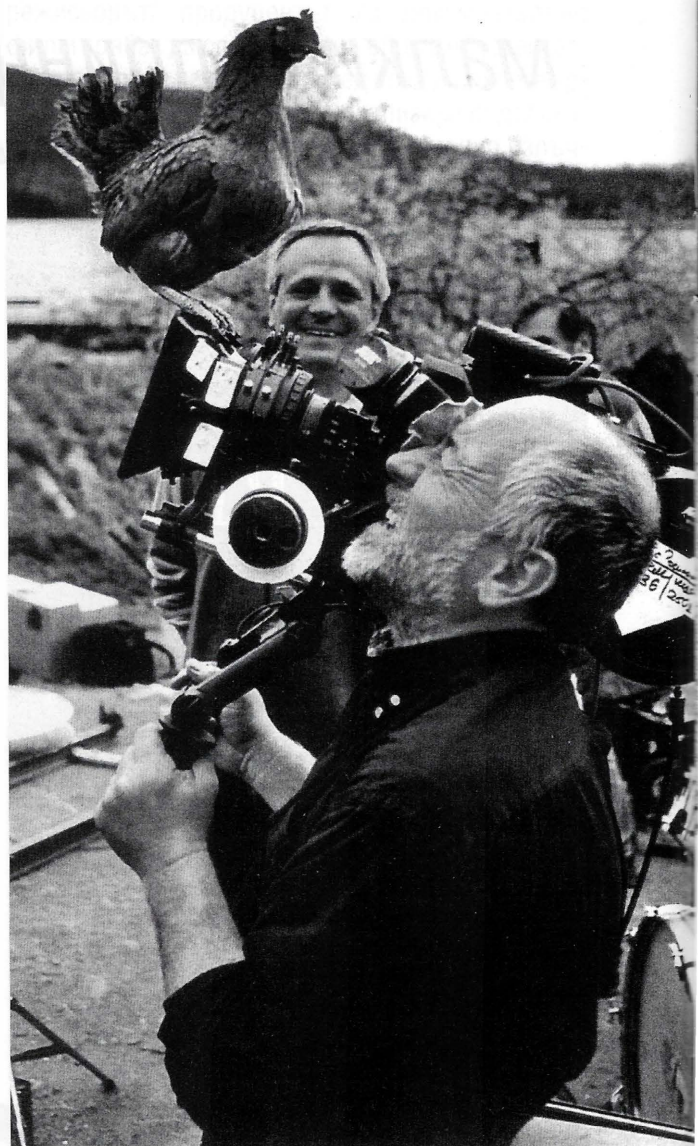
Може, например като съблюдава верността на посоките, но това са дребни и по-незначителни подробности. В общи линии филмът се прави от режисьора, а той като че ли се вгражда в него.

Какво означава за вас “да уловиш неувимото”?

Това ми звучи като клише на филмов критик. Случвало ми се е да откривам в заснетите кадри неща, които не съм забелязал по време на снимките.

Как се оформя тандемът режисьор-оператор, доколко е задължителен и не е ли по-любопитна случайността в тези отношения?

Всичко е много индивидуално. В крайна сметка за

оператора е решаващ опитът и професионализмът на режисьора и всъщност той е, който трябва да бъде поканен от този режисьор. По-скоро ми прилича на любов от пръв поглед, а дали бракът ще се окаже устойчив?...

Как възприемате негласния операторски девиз “всеки дефект – ефект”?

Този девиз получи разпространение с навлизането на видеото като че ли, но съм гледал на него като на проява на чувство за хумор.

Какво според вас е непрофесионално и недопустимо в операторската работа?

Неточността.

Какво е отношението ви към актьорите? Какво

са те за вас – градивен материал, разглезени звезди или съмишленици и сътворци на изображението?

Те са най-важният елемент във всеки игрален филм.

Имате ли изобразителни пристрастия, които искате да заявите във филмите, които снимате?

Всеки филм е сам за себе си, има собствена драматургия и изисква уникално и неподражаемо изображение.

Ходите ли на кино? Какви филми гледате? Имате ли предпочитан вид кино? А колега, от когото да се възхищавате?

Може да се каже, че съм на периоди. Понякога гледам по 4-5 филма на ден, за да компенсирам чувството, че нещо съм пропуснал. Определено предпочитам игралните филми. Като че ли повечето, от които се възхищавам, са италиански.

Как предпочитате да снимате – на лента или с дигитална камера и защо?

Предпочитам да снимам на лента. Това е истинският и верен начин за правене на кино.

Доколко интуицията и емоцията са важни във вашата професия?

Интуицията е най-добрият помощник, а емоцията трябва да бъде предварително премерена и заре-

дена.

Обичате ли експериментите, или сте традиционалист при изграждане на изображението?

Да, обичам изображението винаги да е ново и различно. Да има експерименти и предизвикателства.

Как гледате на метаморфозата на оператора в режисьор? Бихте ли направили този преход?

Добрият оператор задължително носи нещо от режисьорската професия в себе си, а добрият режисьор трябва да е и драматург. Бих искал при възможност да опитам.

Мислите ли, че операторът е носител на авторски права?

До голяма степен зависи от самия оператор. По принцип мисля, че да.

Как гледате на обстоятелството да бъдете “наемник” в чужди продукции?

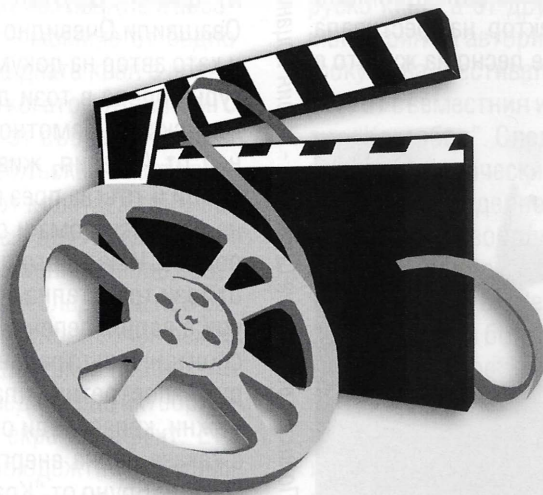
Като “наемник” бих работил, за да видя как го правят другите, а винаги има какво да научиш.

Какво ви зарежда с енергия за вашата работа?

Паузите ме зареждат с енергия за следваща работа.

Какви други предизвикателства обичате? Други интереси, хобита, фобии, мании?

Мании? Хеликоптер, делтапланер.

К И Н О

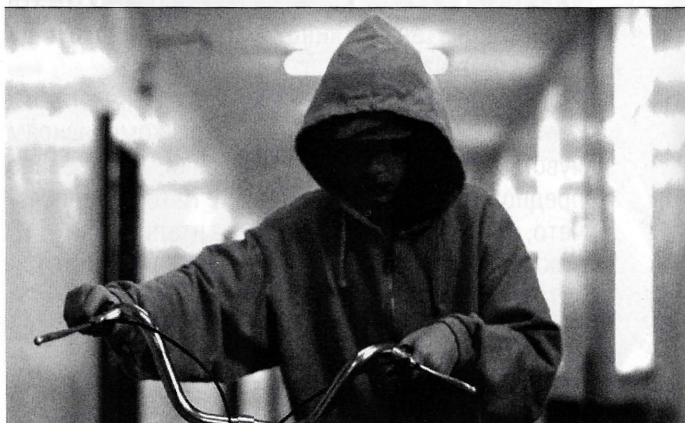
ВИСБАДЕН 2009: goEast пред юбилей

Божидар Манов

Някак неусетно goEast – фестивалът на филми от Централна и Източна Европа във Висбаден, наближи своето десетилетие. Неговата важна равностетка ще видим след година. Но още деветото му издание (22-29 април 2009) подсказа нагласа за амбициозна подготовка със силната сегашна програма.

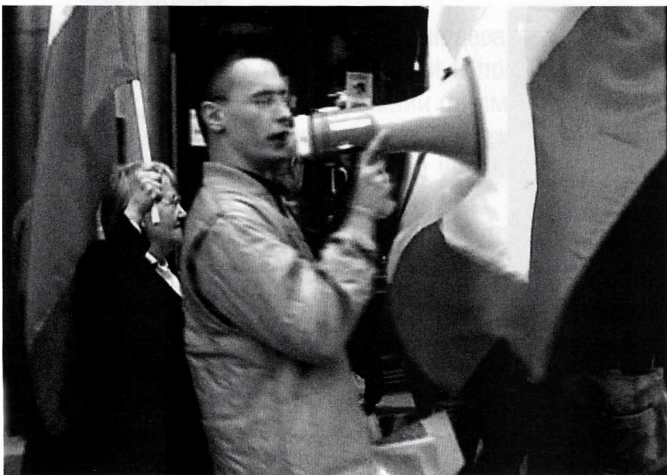
Радващо е, че тъкмо в тази ускоряваща се енергия на фестивала тази година нашето присъствие се вписа много точно, справедливо отбелязано от присъстващите журналисти, участници, зрители. Досега във Висбаден сме оставили ярка следа с документалните ни филми, особено след като Стефан Командарев подпечата “абонамента си” за голямата награда “Златна лилия” в две последователни години – “Хляб над оградата” (2003) и “Азбука на надеждата” (2004). Сега обаче един от най-ярките филми в игралния конкурс бе нашият “Дзифт”, а Явор Гърдев получи специален Почетен диплом за “уверен и оригинален режисьорски дебют”! При това в много силна конкуренция от 7-8 почти равностойни заглавия, което прави тазгодишната подборка една от най-добрите през изминалите години (заслугата е на селекционната комисия и артистичния директор на фестивала Светлана Сикора.) Затова не бе лесно на журито с

„Посредникът“ - реж. Драгомир Шолев, България

председател известния полски актьор и режисьор Йежи Щур (самият той носител на “Златна лилия” в 2001 за “Голямото животно”) да разпреди стриктно ограничените четири награди (да, да – само четири, за разлика от много други фестивали, където наградите са повече от добрите филми). Така с неизвестност до последния момент Голямата награда “Златна лилия” плюс чек за 10 хил. евро от генералния спонсор “Шкода” взе грузинският филм “Другият бряг” на режисьора Георги Овашвили. Очевидно неговият опит и като актьор, и като автор на документални филми му е дал сигурна опора в този действително силен и вълнуващ сюжет: самотно 11-годишно момче – бежанец от Абхазия, живее бездомно из Тбилиските улици и тръгва през военната криза на 1998 година да търси дома и семейството си в размирната родина. Има много достоверност във всеки кадър от тази трогателна история, а малкият Тедо Бехаури е великолепен в своята искреност и поражда спонтанно състрадание у зрителите, особено в едрите портретни планове с неповторимите си тъжни, кривогледи очи. Това дете изпълва екрана с такава силна енергия, че поражда асоциации с малкия Бруно от “Крадци на велосипеди”, независимо от сюжетните, тематични и жанрови различия. Не е изненадващо, че журито на ФИПРЕССИ

„Обичам Полша“ - реж. Йоана Славинска - Мария Коцанович, Полша

„Морфин“ - режисьор Алексей Балабанов, Русия

също забеляза филма и дублира успеха му със своята награда. Подобно съвпадение не е толкова често, но винаги говори добре за филма. Впрочем още една непрофесионална изпълнителка – 16-годишната румънска ученичка Андреа Бошнеа, спечели симпатиите на публиката и Почетен диплом от журито за нейното “забележително автентично присъствие” във филма “Най-щастливото момиче на света” на сценарист/режисьора Раду Жуде. Защото тя наистина покрива изцяло и абсолютно точно своя персонаж – момиче от бедно семейство, което едва свързва двата края в новия “румънски капитализъм”. И когато тя печели с късмет чисто нов автомобил от събрани капачки на безалкохолни напитки, се сблъсква с настояването на бащата да се откаже от колата, а той с парите да завърти дребен бизнес. Раду Жуде е успял със своя драматургично чист и великолепно построен скромнен сюжетен разказ. А след това при реализацията се проявява и като много точен режисьор, който със строг минимализъм и перфектно изведено психологическо поведение на актьорите уплътнява разказа до силен екранен ефект. Ето още един пример как с нискобюджетните филми съседите ни отвъд Дунав се наложиха на международния терен през изминалите 4-5 години. Защото и този пример потвърждава известното правило, че когато има какво да кажеш на публиката и

знаеш как да го направиш, не бюджетът е решаващ, а художествената енергия и авторският талант.

Когато анализираме силните заглавия в игралната програма, не бива да пропускаме и двата руски филма – не само защото получиха награди, но и поради интересните им художествени качества. “Ненормална помощ” и “Морфин” от една страна са показателни за силното развитие на днешното руско кино, а от друга – допълват личната филмография на авторите им. Борис Хлебников е във фокуса на фестивалното и критическо внимание още от съвместния им дебют с Алексей Попогребски “Коктебел”. След това те се разделиха и всеки пое свой творчески път, защитавайки самостоятелно и поотделно силния си старт. Хлебников след яркия “Свободно плаване” и малко колебливия “Заминал” е отново във форма и с остроумната си ирония в “Ненормална помощ” изгражда иронична, но и болезнена метафора на съвременното руско посткомунистическо общество. Наградата за режисура му приляга, но, разбира се, ние искахме тя да е за “Дзифт” (и това не би изнедало никого). По подобен категоричен начин много по-опитният и изключително производителен Алексей Балабанов заслужи наградата на Федералното министерство на външните работи за естетската си ретро история “Морфин” – талан-

СВЕТОВЕН ЕКРАН

тливо преплетена лична драма на млад провинциален лекар – пленник на морфина със сътресението на 1917 година и разместването на социалните пластове. Балабанов е изключително талантлив режисьор и от всеки сюжет успява да построи интересен филм, а в случая постига и мощно психологическо въздействие с екзистенцията на индивидуалната трагедия.

В такъв диапазон на идейни и художествени амплитуди свое място намери и документалната селекция, която поднесе тематично и жанрово разнообразие. Остроумният сърбин Борис Митич показа ироничната си мозайка за разпадаща се постюгославия „Довиждане, как сте?“, за да заяви личния си жанр – „сатира верите“ – суров архивен материал с добавен афористичен текст. На другия полюс е полската лента „Обичам Полша“ на режисьорките Йоана Славинска и Мария Коцанович – остър анализ на националистическите тенденции в днешното полско общество. В контекста на селекцията „Спомени, отговорност и бъдеще“ филмът без изненада взе „Златната лилия“ за документално кино.

В този фестивален контекст ние се представихме повече от успешно в третото крило на програмата – студентския конкурс. Участваха общо 34 филма от различни европейски училища. Селекцията на НАТФИЗ от 7 филма спечели 5 отличия. В играл-

ната секция първа награда получи „Семейна терапия“ (реж. Петър Вълчанов), а втора - „Посредникът“ (реж. Драгомир Шолев). Той взе и наградата на спонсора банка ВНФ. При анимацията първа награда заслужи „Въздушният ас“ (реж. Свилен Димитров), а втора - „Зу-зу“ (реж. Мирослав Мирчев). Журналисти, студенти, кинематографисти и зрители в кино „Калигари“ бяха единодушни, че представянето на НАТФИЗ е много силно и ярко. Екранът на goEast 2009 угасна. Погледът и на организаторите, и на бъдещите участници е към юбилейното десето издание през април 2010.

„Въздушният ас“ - режисьор Свилен Димитров, България

„Най-щастливото момиче на света“ - режисьор Радужде, Румъния

СЪЗНАВАМ ЕСКИЗИ

СТЮДИА НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИЛМОВИ ДЕЙЦИ

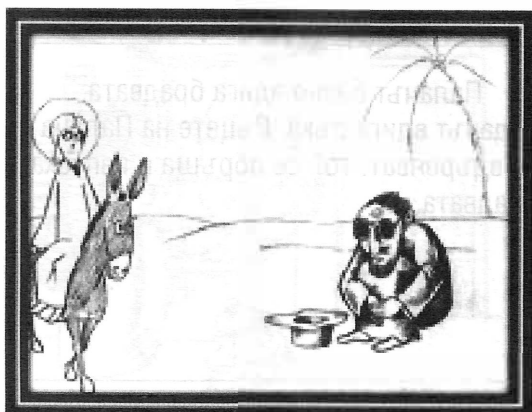

Когато още бяхме грешници. Следвай ме...

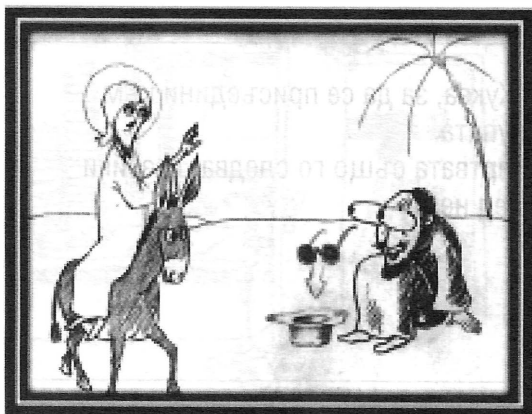
Работна книга за анимационен филм

Владимир Шомов

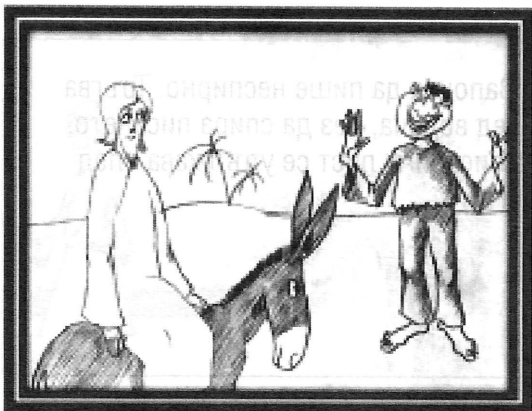
К1 Просякът стои пред шапката си. Ездачът влиза в кадър и вдига ръка към него.

Очите на слепеца изхвъркват напред и избухват очилата му, които падат в шапката. Чудотворецът пресича кадъра, а прогледналият скача от мястото си, ритва шапката и тръгва след него.

К2 Патериците на куция се стопяват в ръцете му, а краката му се появяват.

Подскача от радост и поема след спасителя си.

СИЦЕНАРИИ ЕСКИЗИ

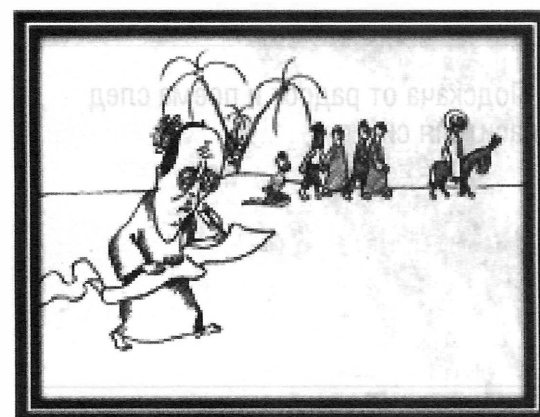
К3 Палачът бавно вдига брадвата. Ездачът вдига ръка. Ръцете на Палача се вдървяват, той се обръща и изпуска брадвата.

Хуква, за да се присъедини към групата. Жертвата също го следва, лазейки след него.

К4 Поетът стои безидейно, подпрял глава с празен лист в ръка. Ездачът вдига ръка към него. На поетичната глава израства лавров венец.

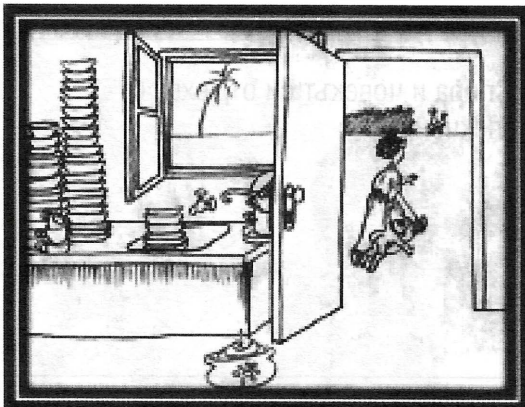

Започва да пише неспирно. Тръгва след водача, без да спира писането. Изписаният лист се удължава след него.

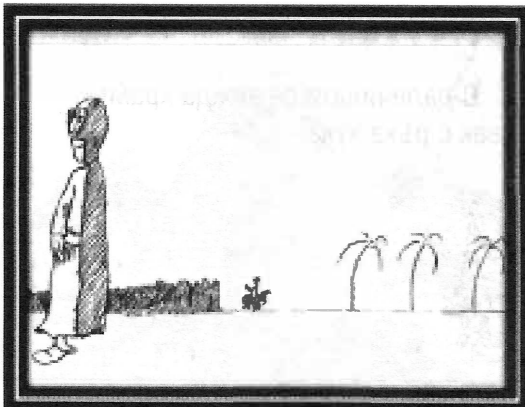

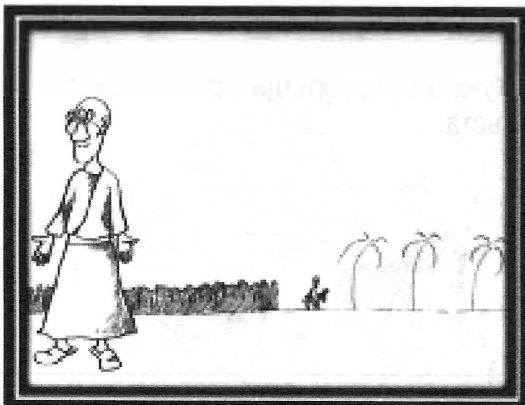
К5 Докато мие чиниите, Жената е озарена от светлина. Вдига глава, вижда процесията.

Зарязва съдовете, грабва детето и хуква към групата.

К6 Половин човек...

... се превръща в цял и също се присъединява.

СЦЕНАРИИ ЕСКИЗИ

К7 Човек с въртяща се глава.
Главата му не спира да се върти.

Спира и човекът си отдъхва с
облекчение.

К8 В далечината се вижда храмът.
Човек с ръка кука.

Куката се превръща в ръка с шест
пръста.

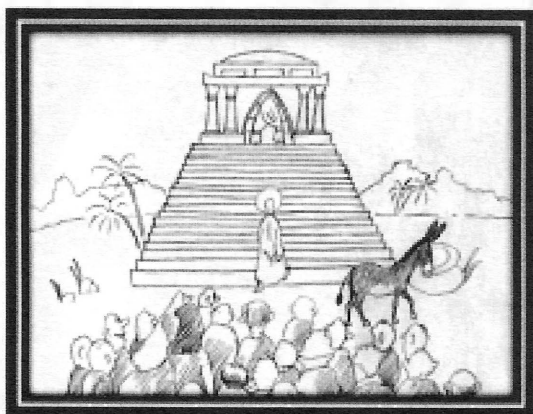
К9 Групата е нарастнала и бавно следва водача си.

К10 Всички са щастливи.

К11 Магарето спира пред стълбите на храма. Той слиза от гърба му.

Тръгва нагоре по стълбите, а магарето - встрани.

К12 Той се изкачва към храма. Извед-
нъж спира и се обръща. Очите му се
разширяват, а устата увисва.

К13 Магарето бавно се отдалечава от
храма, а множеството го следва
неотлъчно.

КРАЙ

ИСТАНБУЛ 2009: Пъстрота и еkleктика

Александър Янакиев

Когато научих, че съм поканен за член на журито на ФИПРЕССИ в Истанбул, се зарадвах повече от друг път. През последните една-две години турското кино стана най-интересното на Балканите. Искях да пия от извора и да гледам най-новите произведения на младите комшии. Втората причина се изчерпва с една дума – Истанбул.

Журиго на ФИПРЕССИ се състоеше от шест човека. По установената традиция бяхме разделени на две субжури, които основно следяха съответно международния и националния конкурс. Още от София бях дал заявка да гледам турските филми. Но се оказа, че такова желание имат повечето от членовете. Това само потвърди, че световната кинокритика е забелязала и обръща сериозно внимание на днешното турско кино. Наложил се да теглим чоп. Нямах късмет и попаднах в групата за

международната програма.

Основният конкурс включва игрални, документални и анимационни филми, свързани с изкуствата (литература, театър, музика, танц, кино, изобразително изкуство) или екранизации. На пръв поглед този регламент изглежда примамлив и интересен. Реалностите през тази година (а от турските колеги разбрах, че подобни проблеми е имало и преди) показваха, че формулата не е съвършена. Програмата беше еkleктична не само като тематика, но и като ниво на филмите. Редом с добри и интересни заглавия бяха предложени и недо-разумения, които нямат място на утвърден фестивал.

Заедно с колегите от главното жури, оглавявано от Горан Паскалевич, Сърбия, недоумявахме защо в програмата ни в последния момент е включен „Атина-Истанбул“ – Гърция, режисьор Никос Панайотопулос – безпомощен разказ за улегнал и депресиран адвокат, който в пътно задръстване край Атина се запознава с млада жена, скитаща из Балканите. Следвайки нея и възрастния кларнетист, с когото тя пътува, героят се оказва в Истанбул, където губи всичко. Видно е желанието на организаторите да направят реверанс към Гърция и да демонстрират толерантност, но на всички е известно, че от години тази кинематография е в дълбока криза въпреки огромните пари, които се наливат от държавата или именно поради тази причина.

Трудно ми е да приема, че е добър тон при програмата от 13 заглавия три от тях да бъдат от една и съща държава и при това – Франция, чието кино също не е във възход. „Удоволствието от пеенето“ – режисьор Илан Дюран Коен, смесва крими история с терористични отблясъци, гарнирани с уроци по пеене и доминация на шефката на екипа над по-младия ѝ колега. Ще прескоча жиголото, който в частния си живот е хомосексуалист, за да маркирам проявите на любов, убийства, изневери по пътя към едно USB, което е ключът към урана... Авторите вероятно си вярват, че са създали мистериозно крими и черна комедия едновременно. Но на мен ми е трудно да им повярвам. По-долу

„Тони Манеро“ – режисьор Пабло Парайн, Чили-Бразилия

ще се спра на изключителната истинска черна комедия от Ирландия.

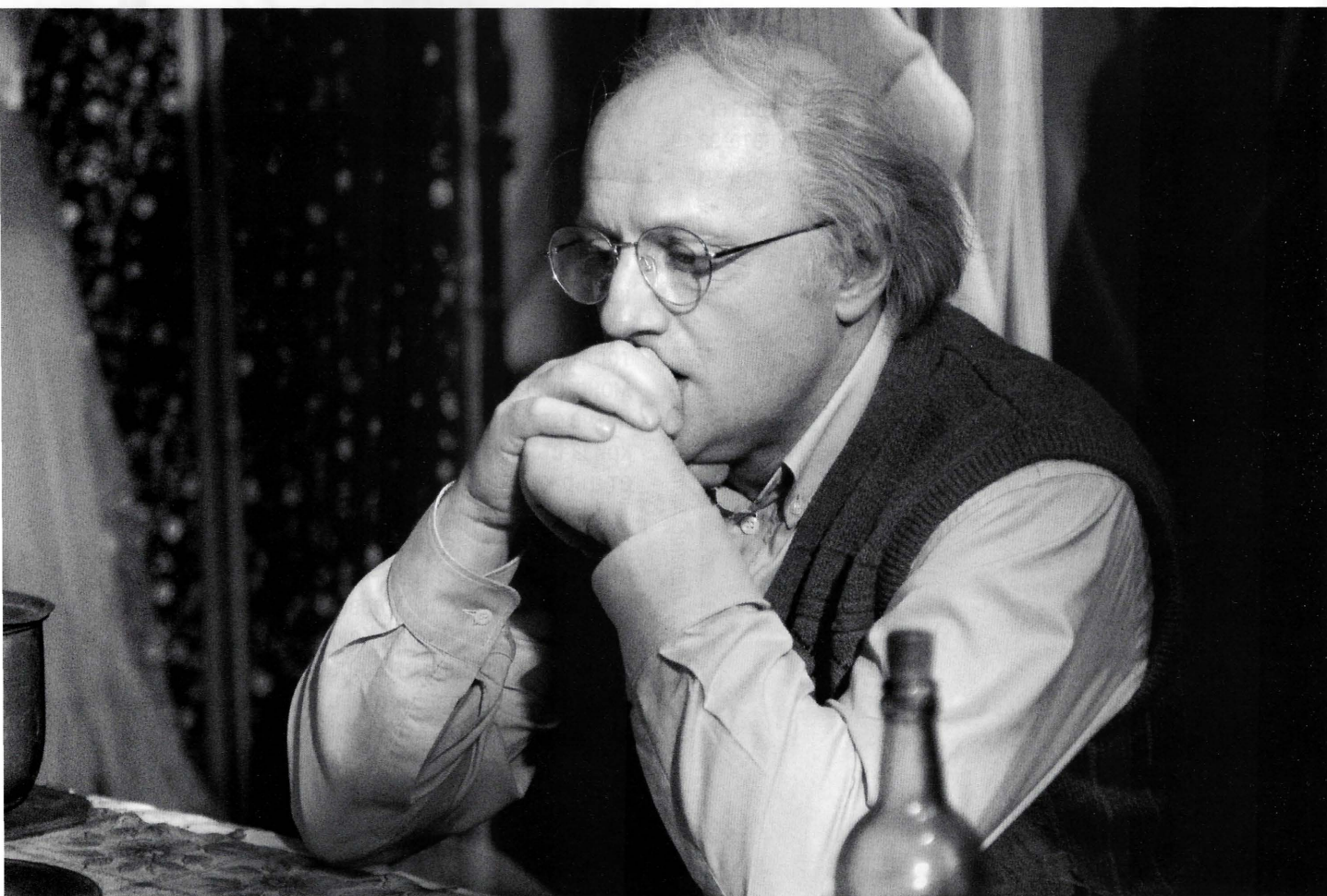
„Румба” - Франция-Белгия, режисьори Доминик Абел, Фиона Гордън, Бруно Роми, е забавна бурлеска. Страстта на двама провинциални учители е да се явяват на местни конкурси за латино танци. След катастрофа и амнезия животът им се преобръща на 180 градуса. Филмът е почти безсловесен и решен в традициите на нямата комедия на положенията. И може би щеше да стои по-добре, ако в програмата нямаше друг филм с танци и социално-психологически анализ на Латинска Америка през 70-те години.

Най-човешки сред френските заглавия, но и доста тривиален, беше „Летни часове” - режисьор Оливие Асая. Буржоазна фамилия не успява да съхрани къщата и колекциите на майка си след нейната смърт, въпреки опитите на най-възрастния син да разчуства сестра си и брат си със спомени за детството. Прагматизмът надделява и всичко е продадено. Летните часове във вилата остават в ми-

налото.

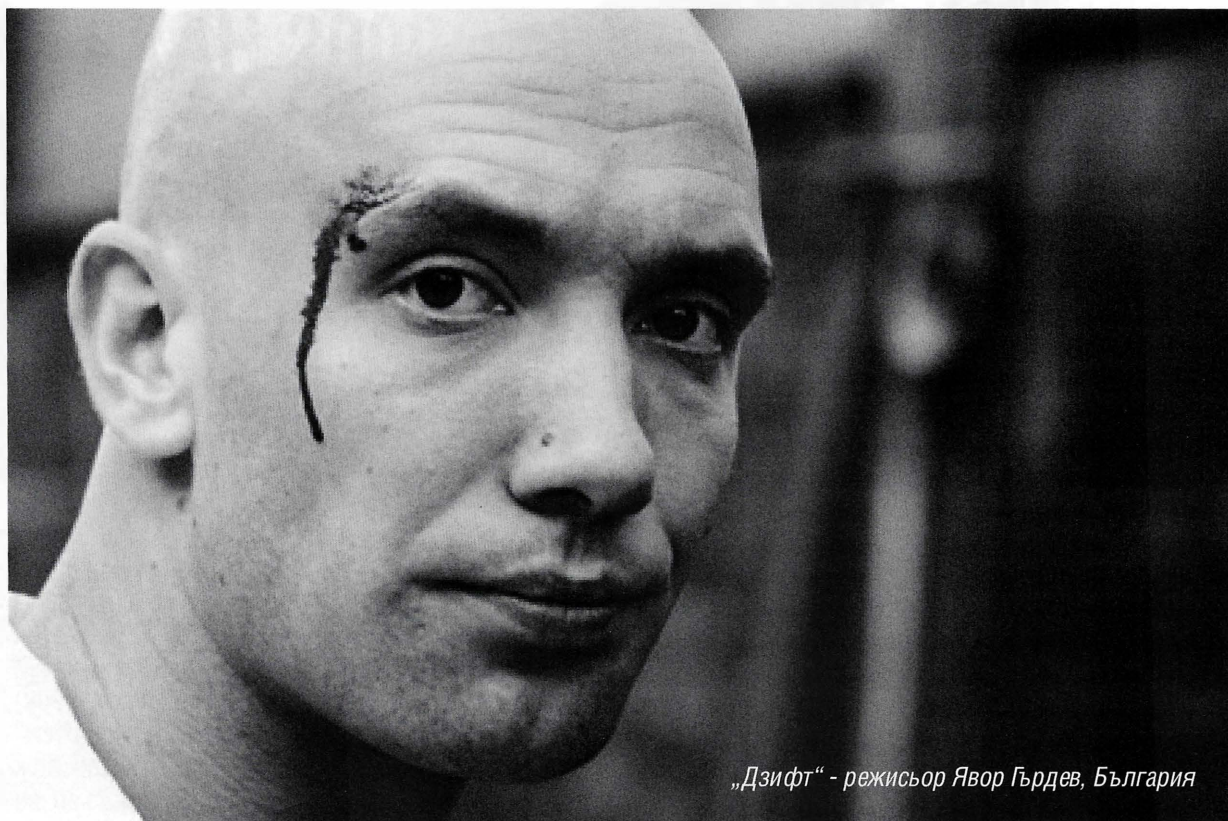
Сходни проблеми на по-ниско социално ниво разглежда „Чужденци” - Испания, режисьор Вентура Понс. Животът на градско семейство през 60-те е разбъркан от новите съседи-провинциалисти. Четиридесет години по-късно историята се повтаря, но пришълците този път са чужденци.

Заплахата от „чуждия” и психологическия дискомфорт от срещата с различното са представени най-дълбоко в „Позор” - Австралия-Южна Африка, режисьор Стив Джейкъбс по роман на нобеловия лауреат Дж. М. Кутси. Проф. Дейвид Лури (в запомнящото се изпълнение на Джон Малкович, удостоен с Почетната награда на фестивала) напуска университета в Кейптаун след като се разкрива любовната му афера с негова студентка и заминава за далечната ферма на дъщеря си. Там сякаш намира спокойствие, но нещата се променят, когато група чернокожи момчета нападат къщата, брутално изнасилват дъщеря му и едва не го убиват. И макар филмовата драма да е 120

„Стая и половина или Сантиментално пътешествие към Родината” - режисьор Андрей Хржановски, Русия

„Дзифт“ - режисьор Явор Гърдев, България

минути, се гледа на един дъх. Расовите проблеми на бялото малцинство в Южна Африка и наслоенията от режима на апартейда са сюжетните предпоставки за дълбоките психологически и нравствени промени и терзания на героя.

За северния темперамент страстите в „Мътна вода“ - Норвегия-Швеция, режисьор Ерик Попе, са вероятно много силни, но за южняшкото възприятие стоят сравнително хладни. Героят е станал причина едно дете да се удави. В затвора се изяснява като органист и се опитва след излизането си от там да продължи да свири в една църква. Но майката на момчето не може да му прости... Грехът, страданието, осъзнаването и опрощението са вечни теми. Това обаче прави излъчването на филма доста познато.

Също толкова вечен е едиповият комплекс, който се натрапва в „Мляко“ - Турция-Франция-Германия, режисьор Семих Капланоглу, участвал във Венеция и включен в програмата на София Филм Фест. Синът излиза от своя свят на литературни опити и почит към Достоевски, за да попречи на майка си (вдовица) да задълбочи дискретната си връзка с местния железничар. Журито на ФИПРЕССИ с болшинство му присъди наградата в международния конкурс. Така два турски филма

бяха отличени от международната критика – в националния конкурс наградата бе връчена на „Мое-то слънце“ - Турция, режисьор Реха Ердем, показан на Фестивала на копродукциите в София. Това разпределение на наградите е ясен знак за интереса на кинокритиката към днешното турско кино.

Главното жури награди със „Златно лале“ „Тони Манеро“ - Чили-Бразилия, режисьор Пабло Ларайн и със Специалната награда – „Филм с мен в него“ - Ирландия, 2008, режисьор Иън Фицгибън.

Петдесетина годишен аутсайдер е обсебен от Тони Манеро – персонажа на Джон Траволта от „Треска в събота вечер“. Той танцува в кварталната кръчма, но мечтае да спечели състезанието за двойници по телевизията. И не се спира пред нищо, за да изпълни възжеланието си – дори пред трупове. Освен психологическото разкриване на obsesията на героя авторите дискретно рисуват живота в Чили по времето на Пиночет. Най-симпатичната сцена е в момента, когато героят е силно разочарован, че вече не дават любимия му филм, но все пак влиза в салона. Гледа няколко минути, без да разбере, че и в „Брилянтин“ Траволта отново пее и танцува. Преди фестивала в Истанбул „Тони Манеро“ има отличия в Хавана, Сантяго и Ротердам. Авторите на „Филм с мен в него“ го определят ка-

„Позор“ - режисьор Стив Джейкъбс, Австралия-Южна Африка

то „по-черен от черна комедия“ и са напълно прави. Не всеки оценява и се радва на подобно произведение, но за мен това бе най-голямото удоволствие в програмата. Дребните проблеми с наема, развалената крушка и т.н. изведнъж се преобръщат в море от кръв и планина от трупове. Оканите лузъри са изправени пред проблеми и ситуация, която не би могъл да измисли и с най-развинуто си въображение единият от героите, който пише и се опитва да продава сценариите си. В този смисъл снимането на негов филм е вероятно happy end, ако не броим труповете.

На този фон „Дзифт“ - България, режисьор Явор Гърдев, не бе толкова черен и определено не е комедия. Независимо от това филмът предизвиква искрения интерес на публиката и не стигна времето режисьорът да отговори на всички въпроси.

В артистичната част на палитрата бе разположен и „Стая и половина или Сантиментално пътешествие към Родината“ - Русия, 2009, режисьор Андрей Хржановски. В първия си игрален филм известният анимационен майстор включва не само анимация, но и документални кадри, за да изгради полу-

реалистично, полуфантастично битието на Йосиф Бродски, израснал в Ленинград, прокуден от СССР и получил Нобеловата награда като поет в САЩ. Това е филм за познавачи и почитатели на творчеството на Хржановски и Бродски. Във филма родителите на поета казват, че цял живот не могат да разберат и оценят поезията на сина си. Не всички зрители ще навлязат и ще приемат филма, но съм сигурен, че той ще има и своите привърженици и защитници.

За да бъде картината пълна, трябва да спомена и изцяло анимационния „\$9.99“ - Израел-Австралия, режисьор Татия Розентал. Куклите представят абсурдния свят на безработния Дейв, който все още живее с баща си и безумните му съседи. Героите са комедийно шаржирани, но зад тях прозират реалните проблеми на обществото, в което мнозина вярват на книжките по \$9.99, които дават отговори на всички въпроси и съветват как да се живее.

Или казано най-общо, пъстрота и еkleктика отличават облика на Истанбул 2009.

КАН 2009: Кански успех

Йоана Павлова

Първите похвали за “Източни пиеси”, които чух още преди официалната премиера, дойдоха от Лео Соесанто, селекционер за Седмицата на критиката в Кан. Това ме учуди, тъй като знам колко обича да се шегува с миналогодишните си преживявания като член на ФИПРЕССИ журито на София Филм Фест. Когато обаче пристигнах в Кан и се запознах с целия екип на Седмицата, се оказа, че всички са големи фенове на Камен Калев. Не само защото са представили двата му късометражни проекта с Димитър Митовски “Върнете заека” (2005) и “Лошият заек” (2007), но и заради напълно новия стил, с който “Източни пиеси” ги изненадал. Жан-Кристоф Бержон, артистичният директор на Седмицата, призна, че съжалева заради това, че Петнайсетдневката на режисьорите им е откраднала пълномерния дебют на Камен, но също така е наясно, че секцията на Оливие Пер стои по-високо в “хранителната верига на Кан” и дава повече професионални възможности.

След това предварително надъхване влязох на сутрешната прожекция в Пале Стефани малко по-спокойна от обичайното ми състояние, когато се престаствавам да гледам нов български филм. Въпреки това, знаейки много добре какъв е сюжетът, бях притеснена как ще реагира чуждозич-

ната аудитория - и то такава с press и industry баджове. Притесненията ми се оказаха излишни, защото публиката откликна одобрително и дори разсмяванията бяха съвсем на място. Моите лични страхове от евентуалното поредно разочарование изчезнаха и излязох от залата, тананикайки си песните на Насекомикс от саундтрака. Като потвърждение на моите впечатления, по време на Q&A сесията след първата прожекция шатрата на Петнайсетдневката беше изпълнена с положителна енергия и особено с възхищение към Камен, който спокойно и уверено разказваше за филма си на френски.

Все пак бях изненадана, когато още от вечерта на официалната премиера (17-и май) големите онлайн и книжни издания около фестивала започнаха да публикуват ентузиазирани рецензии. Screen Daily, Variety, Hollywood Reporter – всички бяха посветили по една страница на “Източни пиеси”. Журналистите хвалеха подхода на Камен към тази сложна история и това, че не се е поддал на изкушението да направи политически филм. Другият често срещан комплимент беше за екранното присъствие на Христо Христов в комбинация с невероятното излъчване на Саадет Ишил Аксой. Няма нищо по-освежаващо от това, когато човек стои под жарещото слънце в Кан на едночасова опашка преди поредната прожекция, да открие, че чакщите около него четат статия за български филм и го коментират със суперлативи на английски, френски или испански. По време на партитата живите и както обикновено леко небрежни изпълнения на Насекомикс предизвикваха симпатия, а в българския павилион ми разказаха колко много хора са минали да изразят съвсем искрено похвалите си за “Източни пиеси”. Нещо повече – в продължение на седмица се шушукаше, че филмът е сред основните претенденти за Златна камера. Когато попитах Камен дали се е надявал на този приз, отговорът му беше утвърдителен: “Ние също имаме усещане, че може да спечелим. Естествено, след като се вдигна добър шум след премиерата, в няколко издания се спрягаше идеята, че сме потенциалният победител. Същевременно обаче аз знам, че всеки един дебютен филм в Кан е възможен победител. Всеки един от тях има нещо уникално и не е избран случайно, а освен това има пет-шест души, които го гледат субективно и от които зависи окончателното решение”. При все това впечатленията на Камен са изцяло позитивни: “Малък филм отникъде, а изведнъж всички го знаят. Разни съвсем неочаквани хора не са го гле-

Режисьорът Камен Калев и актрисата
Николина Янчева

дали, но се оказва, че са чували за него. Върнахме се заредени, че е станало най-доброто за филма". За мен специално беше интересно дали според Камен зрителите в Кан са успели да възприемат правилно софийската действителност и отговорът беше категоричен: "Правилна действителност няма. Това е моята действителност или по-скоро на хората, с които сме правили филма. Това е само едно предложение, но за мен е важно, че го усещам истинско и непретенциозно. Искяхме да остане семпло и хората явно реагират на това в положителна посока. Със сигурност им е интересно да видят нещо от София. На мен ми е много приятно, че се получи някакво припокриване между нашето усещане и това на чужденците. Това, че по някакъв начин се пресъздава днешна действителност и тя не е оптимална (просто защото такава не съществува за всички), но хората припознават енергията и контекста на града, в който живеем". В тази връзка ми беше любопитно коя е била най-дискутираната тема по време на Q&A сесиите. "Много хора питаха за тази загатната нетолерантност между българи и турци във филма – дали наистина това е присъщо за нас, или пък за района. Аз им отговарях, че това не е присъщо само за нас, а се наблюдава в цял свят и че характеризира всички страни с такава сложна история като нашата. Със сигурност има останали още много предразсъдъци, хората трудно се отварят и преминават през границите. За мен обаче това е една от основите на филма – че чрез една абстрактна любов различията се надмогват". По мое мнение "хейтването" е много характерно за българите и по отношение на сънародниците им, особено когато става дума за някой, който първо е получил признание в чужбина, затова задавам въпроса дали пък нашата публика няма да реагира неприязнено, когато филмът тръгне по българските екрани. Камен приема перспективата за негативна реакция като нещо съвсем нормално: "Не мисля, че това е свързано конкретно с нашата култура. Когато един зритель очаква много, вероятността да се разочарова е голяма. Знам отсега, че всичките ми приятели и близки, които само ме питат кога най-накрая ще гледат "Източни пиеси", имат прекалено завишени очаквания. Тоест те вече не биха могли да го възприемат обективно. Затова се надявам хората да го гледат максимално обективно, но аз самият не очаквам на всички да им хареса". Тази година основната програма на фестивала отнесе много критики и голяма част от вниманието беше насочено към паралелните секции. Когато

стана дума за 41-ото издание на Петнайсетдневката, Камен използва изрази като "силен заряд", "специфичен поглед" и най-вече "елитарност", но според него отскоро се наблюдава и една по-демократична, почти рискова селекция, която дава шанс на повече проекти от различни малки кинематографии. В същото време той осъзнава, че в глобален мащаб в момента се правят много филми, а малко от тях имат шанс да стигнат до голям екран, освен ако не са комерсиално ориентирани. Камен ми разказа как по време на фестивала заснели един кадър от входа на филмовия пазар в Кан до щанда на Memento Film (компанията, която държи световните права за "Източни пиеси") и гледайки го, си дал сметка покрай какво огромно количество плакати и рекламни материали трябва да мине човек, за да стигне до дъното на изложението и да забележи точно този филм. Така че шансът за разпространение в Турция, Скандинавските държави, Бенелюкс и Франция е уникален. Всъщност като възпитаник на Femis за Камен най-важното е, че "Източни пиеси" ще се завърти в любимите му артхаус кина в Париж.

Макар и току що завърнал се от "голямата лудница", Камен вече подготвя следващия си пълнометражен проект. Имайки предвид концепцията му, че всеки сюжет предопределя формата и стила на филма, нямам търпение да видя крайния резултат. Сигурна съм, че в Кан са също така нетърпеливи.

При официалното представяне на филма

ЗЛАТЕН ВИТЯЗ 2009:

Пълнолетието на фестивала и българската следа в него

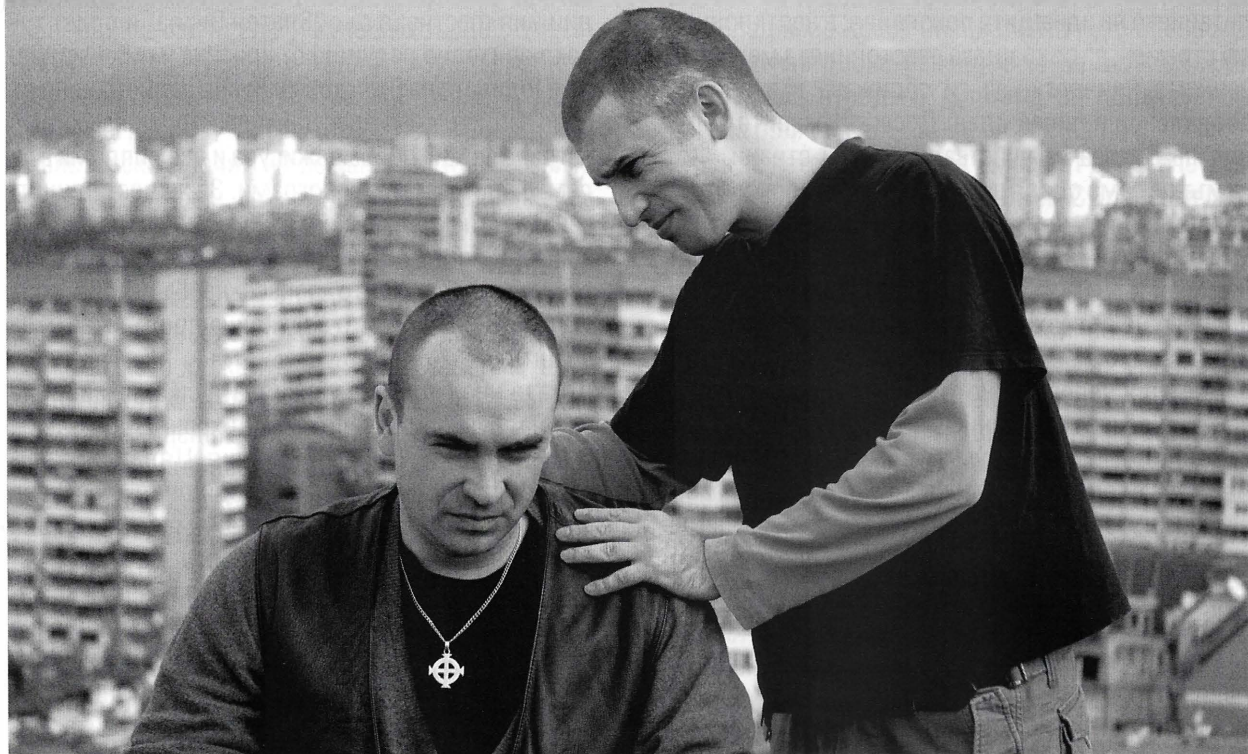
Олга Маркова

Осемнадесетгодишната биография на уникалния по своята специфика международен кинофорум "Златен Витяз" никак не усетно зае сериозно място в собствената ми съдба. Тя ми предостави възможност от една страна да обходя със самолети, влакове и кораби надлъж и шир руската земя: от Москва до Минск, на юг до Кавказ, на север до Сибир, включително и редица горещи точки (Чернобил, Беслан, Осетия...), както и Украйна, Белорус, Приднестровието - навсякъде фестивалът носеше светлина, вяра, надежда. От друга - години наред имах възможност да следя отблизо развитието на славянското кино с неговите художествени търсения и постижения. В атмосфера на сърдечни отноше-

ния между стари и все повече нови колеги и приятели, обменящи мнения и опит, някак делнично протича Витязът: тя е не само оазис на духовност, но и залог за бъдещото му развитие.

Фестивалът вече навлезе в своето пълнолетие, което ми позволява да анализирам неговата програма с подбавящата критичност, без снизхождение и пожелания. С годините той безспорно надскочи предварителните си рамки, отвори врати за многообразни търсения в различните видове кино. И все пак: "Ако нощем търсиш слънцето, ще пропуснеш звездите" - гласи мъдрата кубинска поговорка. Свидетел съм на трънливия апостолски път на форума от първите му крачки, спъвани от съмнение и недоверие в неговата мисионерска ро-

„План за отмъщение“ - режисьор Константин Буров, България

„Тарас Булба“ - режисьор Владимир Бортко

ля, синтезирана в девиза „За нравствени християнски идеали, за извисяване на човешката душа“. Помня агресивната недоброжелателност и апокалиптичните прогнози за бъдещето му. Вече второ десетилетие пиша за този фестивал поради дълбоката си убеденост в неговата значимост не само за развитието на филмовото изкуство, а и за възпитанието на идващите поколения; в неотклонния му стремеж да съкращава разстоянията между човешките личности, да ги сближава и в професионален, и в личен план. Досега в разните издания на Витязя са участвали над 60 страни. Форумът не само оцеля в изключително сложната ни съвременност, но и завоюва високото признание на зрителите, на международната филмова общественост и на държавната власт. Заслугата му в процеса на възраждането на руското антикомерсиално кино също е огромна. Неговата уникалност е в последователното утвърждаване на екрана на високите хуманни и нравствени ценности, присъщи на великата руска и славянска култура... Два часа след кацането ни в Москва Домът на киното ме потресе със сумрачната атмосфера на траурния кът в памет на Олег Янковски, чиято незабравима усмивка като че ли се шегуваше с пламъчетата на свещите. Контрастът между облените в слънце булеварди и площади, с ухаещи люляци и акации в парковете - и мистичния сумрак в този мемориал неусетно извика в съзнанието ми любими

мия колоритен образ на очарователния фриволен особняк Сергей Макаров от шлагерната сериозна комедия „Полети на сън и наяве“ на Роман Балаян (1982). От спомена ме изтръгват гласове на руски колеги, които по асоциация заговориха за нашата философска притча „Пазачът на мъртвите“ на непрежалимия Илиян Симеонов, удостоен на предишния фестивал със „Златен Витяз“ и приет тук изключително радушно от критика и публика. Сега, в Годината на България в Русия, нашето кино отново защити своя престиж с две първи награди, с награда за най-добра режисура и две дипломи в седемте състезателни програми. За жалост единствената колекция, в която не се класирахме, бе анимационната. Едва ли някой би забравил световната слава, която донесе на България този филмов вид, за който в чужбина продължават да ни питат!

Докато ние рушихме уникалната си анимационна школа, руснаците успяха да съхранят до голяма степен своята значима традиция. Цялата им анимационна продукция на тазгодишния фестивал бе на високо ниво. В богатата, умело подбрана международна състезателна програма с трактовката на темата за добротата, която винаги тържествува, и с изискания си киноезик (комбинирана техника) се откри 13-минутният шедевър „Ангелчето“. Дебютът на младата възпитаничка на ВГИК Залина Бидеева бе удостоен с първата наг-

„Малки разговори“ - режисьор Владимир Краев, България

рада - „Златен Витяз“. Тук публиката бе очарована и от раздела „Руски народни приказки“, и от някои екранизации на класически произведения. Напълно заслужено и в конкурса за игрални филми на домакините бе присъдена Голямата награда за „Тарас Булба“- вдъхновена екранизация на едноименната повест на режисьора Владимир Бортко („Блондинка зад ъгъла“, „Кучешко сърце“, „Афгански погром“, „Циркът изгоря и клоуните избягаха“, „Бандитският Петербург“ и „Идиот“, завоювал наградата „Александър Солженицин“ за „майсторски прочит на романа на Достоевски“), както и дипломи за най-добро изпълнение на главна мъжка роля на Богдан Ступка, пресъздал умело съдбата на уважавания казак, чието семейство се оказва в центъра на политически интриги в тежък период от историята на казачеството, когато запорожците защитават честта си в легендарна битка; и за второстепенна мъжка роля на Сергей Драйден. А „Златен Витяз“ получи - след дълъг спор, творбата „Гогол - най-близкият“ на Наталия Бондарчук, която предлага своя режисьорска трактовка на твърде загадъчната според изследователите биография на писателя, отправяща редица въпроси като: защо пред смъртта си Гогол изгаря втория том на „Мъртви души“; защо не постига семейно щастие; защо странникът от картината на Иванов „Явяването на Христос пред народа“ толкова прилича на автора... За този

филм с награда за най-добро изпълнение на второстепенна женска роля бе отличена дебютантката Мария Бурляева, а призът за операторска работа зарадва също младата Мария Соловьева.

В това състезание българската игрална творба „Малки разговори“, чийто сценарий е написан по мотиви от пиеси на Чехов, донесе на своя създател Владимир Краев Специалната награда на журито за най-добра режисура, а на актьора Юрий Ангелов бе отредена диплома за поддържаща мъжка роля. Първа награда „Златен Витяз“ в конкурса за детски филми, журиран от деца, спечели „Чуй звездите“ на Михаил Мелтев. С бронзова диплома в надпреварата за дебютни и студентски филми измежду 35 произведения бе отличена 26-минутната игрална новела „План за отмъщение“ - дебют на Константин Буров. А диплома „за смелост, проявена при реализацията на „Прочистването“ (за изгарянето на повече от 150 православни храма и множество манастири в Косово и Метохия) получи младата режисьорка Мария Мусорлиева в състезанието на късометражни документални творби.

В традиционно най-тежката като обем, разнообразни тематични търсения и художествени постижения състезателна програма на документално пълнометражно кино с Голямата награда „Златен Витяз“ бе удостоен „Коридор №8“ на младия българин Борис Десподов. Той се откри с съвре-

менната си стилистика и швейково чувство за хумор в твърде силната конкуренция на руските филми.

Тази година домакин на фестивала бе старинният Липецки район (700 км. на югоизток от Москва) - с бързо развиваща се икономика и богата култура, свързана с живота и творчеството на велики руски писатели и поети като Пушкин, Лермонтов, Бунин, Тургенев, Булгаков и др. В течение на 10 дни местните почитатели на киното и участниците във фестивала с интерес следяха седемте програми с общо 260 филма от 24 страни, както и чествания като 80-годишнината от рождението на Василий Шукшин; юбилеи на актьорите Василий Лановой, Алиса Фрейндлих, Александър Михайлов, Борис Плотников и на видния оператор Вадим Юсов. За пръв път след 42 години бе показан забраненият филм на Владимир Асколдов "Комисарката" с незабравимото изпълнение на Нона Мордюкова в главната роля

Сред най-значимото, което остави в съзнанието ми 18-ият МКФ "Златен Витяз", бе проведената в неговите рамки Кръгла маса на тема "Позицията на художника в руското кино днес и утре" с участието на видни обществени дейци, философи, политолози, творци, критици и журналисти. Ще акцентирам върху встъплението, което направи председателят на Съюза на руските кинематографисти Никита Михалков. Както винаги той бе ясен, точен, духовит и конкретен. "Крайно време е да се определим: кои сме, с кого сме, къде и защо отиваме - започна той. - За държава като Русия с такива мащаби тази неопределеност или последиците от безвластие са твърде опасни не само за нас, но и за целия свят. Всеки трябва да направи собствения си избор и е отговорен за него". Михалков отбеляза някои своеобразни черти, присъщи предимно на руския човек. Той изтъкна, че никога руснакът няма да работи изключително за пари, колкото и много да са те... "И все пак Златната рибка още "живее" в нашето съзнание: пускаме монета от пет копейки и получаваме пет милиона!" - продължи режисьорът. Припомни и народната мъдрост от приказката за тримата братя: двамата се трепят от работа, а глупакът се оженва за принцесата. "Умът наистина е прекрасно нещо, но добротата е по-важна, тя е състрадание към ближния, което чезне и в живота, и на екрана с всеки изминат ден - сподели той. - Главното за нас в литературата и в киното е любовта. Жестоката правда без любов е лъжа - бе казал някога древен мъдрец. Когато писателят или режисьорът обича

своя герой, той обича и онзи, за когото е предназначено неговото произведение. Тогава много неща бих му простил. Бих разбрал даже и жестокостта, с която понякога повествува, и заедно с него бих искал да обичам и да състрадавам. Но не бива хладнокръвно да фиксираш всички ужаси, които виждаш край себе си. Когато ми говориш колко е безобразен светът, мога да те разбера, но не и да те последвам. Човек иска да научи как е стигнал дотук и по какъв начин да излезе от това положение. Злото винаги е добре организирано. Важно е у хората да се събуди Добротата... Но в наше време не можем вече да се формираме от приказки като "Иванушка дурачок". Не можеш да изплуваш на повърхността на всяка цена! На тези пустословия трябва да противостои национален имунитет..."

Михалков отправи призив към колегите си да напуснат така популярната в Русия вътрешна емиграция. „Каквито сме ние, такова ще бъде и киното ни...“ Цитирах тези мисли, защото те се отнасят с пълна сила и за случващото се у нас. В заключението си Николай Бурляев, президент на фестивала, каза: "Преди много години Гогол отбеляза, че се води най-главната битка - за човешката душа. Сега сме свидетели на същата битка. В течение на две десетилетия се извършва подмяна на традиционните духовно-нравствени принципи, залегнали в сърцевината на нашата култура, със сурогати, мутиращи съзнанието на новите поколения... Какво ще бъде нашето утре? До голяма степен то зависи от самите нас."

„Коридор №8“ - режисьор Борис Десподов, България

ВАСИЛ АКЬОВ - УСМИВКИ ОТ СТАРИ ПУБЛИКАЦИИ

Писаното за еднократна употреба в периодичния печат обикновено изчезва поради нужда от рециклиране на хартията и потъва в мрака на архивите.

Затова от времето на Йоан Екзарх се налага някои от нещата да се изтупат от прахта на забравата и да се огледат отново.

Пък и киното, което надхвърли 100 години, неусетно също се превърна в една от дружките на историческия Алцхаймер.

И така, смело към миналото. То не хапе.

Справка:

Дупница е град в Западна България. Намира се в полите на планината Рила, северозападно от нея - на около 60 км южно от София.

Градът съществува още от дълбока древност. Близо до него се намира местността Разметаница, където според легендата цар Самуил убива брат си Аарон.

След освобождението Дупнишка околия е гранична зона с Турция, като пунктът за преминаване е бил на моста в с. Бараково.

режисьорът Георги Стоянов и Васил Акьов

„Птици и хрътки“ - режисьор Георги Стоянов

Важна част от религиозното наследство на дупнишкия регион е Рилският манастир, чийто главен вход носи името "Дупнишката порта".

Личности, родени в Дупница:

Леа Иванова (1923-1986), певица; Георги Китов (1943-2008), археолог; Невена Коканова (1938-2000), актриса;

Васил Акъов (1924-1989), писател, сценарист.
(Части от творческия пъзел)

2001-7/8, списание „Понеделник“: „Колелото на историята се върти..” - Искра Божинова)

„Колелото на историята се върти, върти и нас...” Това е реплика на Пантелей от едноименния филм... Изречена е от героя (актьора Павел Поппандов) с горчива ирония и примирение към съдбата си... Кой например би се сетил, че във време на война у никому неизвестния и не-

забележим счетоводител Пантелей ще се събуди ... скъпоценна и рядко срещана енергия, която може да бъде наречена с различни имена? Най-общото, което се вижда в този рядък екземпляр, е съчувствието му към човека до него, способността му да различава веднага доброто от злото и да се опитва ненатрапчиво и дискретно да помага... А съдбата го преследва с изпитанията си, сякаш иска да провери нравствената му издръжливост.

Тук е мястото да отбележа, че автор на „Пантелей” и на „Птици и хрътки” е писателят Васил Акъов. Участник в съпротивата срещу българските съюзници на фашистка Германия, той не само отлично познава съпротивителното движение, а и разкрива неизречени и скривани истини за него. Той пръв направи пробив в железобетонната митология за нелегалното движение, представяща партизаните като непоколебими

свърхчовеци, на които всичко човешко им е чуждо. В книгите и сценариите си Васил Акъов се отказва от високопарната риторика, облече ангелоподобните изваяния в човешка плът, вдъхна им реален и противоречив живот. Идеята в неговите произведения стана опознаваема, психологически мотивирана, пречупена през диалектиката на отделната човешка личност. Другият мит, който писателят разруши, а заедно с него и режисьорите му във филмите си, е митът или неистината за масовото участие на българския народ в борбата.

Рискуващите живота си в името на общата кауза са единици, докато по-голямата част от народонаселението няма необходимост от политическа, социална и личностна свобода.

Това без усилие се вижда в „Пантелей” и в „Птици и хрътки”.

Но в никакъв случай не е повод за гневни заклеймявания и ярост, а по-скоро констатация, придружена с разбиране и с лека усмивка. Разбиране на масовата психология, предпазваща редовия поданик от участие в каквито и да било исторически мероприятия, можещи да застрашат живота и имуществото му.

Филмите на Георги Стоянов по литературата на Васил Акъов са изпълнени с подобни съпътстващи персонажи и уж дребни детайли от пейзажа на времето, които невидимо и като че ли случайно моделират т. нар. обществено настроение и климат.

А образът на Пантелей несъмнено е изграден по метода на отрицание на героизацията. В смисъл на елиминиране на всичко онова, което може да го издигне на котурни и да го отдели от обикновените простосмъртни, придавайки му титанични и оттам неправдоподобни очертания. Затова резултатът е един безкрайно обаятелен образ, който съчетава жизнелюбието с човешкото достойнство. Отговорът на философския въпрос – дали битието определя съзнанието, или съзнанието определя поведението на личността, този път е в полза на съзнанието. Всички тези разсъждения, породени от смисловата страна на филмите, щяха да звучат умозрително, ако... авторът... и след него режисьорът... не бяха сътворили една друга, различна от видимата реалност, бяха се доверили изцяло на принципа „Това е, което виждаме”. Много може

да се говори и пише за способността да се изгражда... екранен свят, изпълнен с нееднозначност и полифоничност, със съмнения и въпроси... свят, който... прелива от безбройни оценки и нюанси на смешното – от гротеската и абсурда до най-изтънчените звуци на иронията. Ирония, която разширява смисъла на видимото, придава му неподозирани обем и дълбочина и препраща реалността към понятийна извисеност.”

(1981- книгата „От литературата към екрана”. **Олга Маркова**, издание “Български писател”)

“...Като сценарист Васил Акъов... извоюва свой периметър в антифашистката тема. Със своеобразния съвременен ракурс към тази многократно разработвана в нашето кино тема той привлече вниманието на двама млади талантиливи режисьори – Г. Стоянов и Г. Дюлгеров. И не случайно техните филми се отделиха сред останалата продукция. Те третират реални случки от нашето недалечно минало като максимално обобщени ситуации. Действието, освободено от преднамерено битовото в обкръжаващата среда, и диалогът, успяват да се домогнат до сериозни философски внушения.

Сценарият на филма „Птици и хрътки” (1969) е създаден от Акъов по мотиви от романа му „Република на смъртните”. Той извиква у режисьора идеята да изгради необичайна, различна от традиционната трактовка на съпротивата кинотворба, която не се гради върху сюжетно – психологическия разказ, а върху основата на контрапункта между умиращото и раждащото се, между образите на залязващото царство България и изгряващата България на младите ремисии. Оттук и равноправното съжителство на аксесоарите на два жанра: сатирата (дори гротеската) и лириката.

Чрез тях обобщаващо са противопоставени двете системи на нравствени стойности, от чийто сблъсък произтича генералният исторически конфликт, основната философска платформа за онова тревожно време... Умелото преплитане между страшно и смешно, възвишено и уродливо, идеализация и деформация оформят сложния стил на филма.

Липсата на плакатност и схеми, на фалшив патос и нравоучение, търсенето на нови художест-

вени пътища приближават филма до съвременния зрител.

На подобна констатация ни навежда и реализацията на следващия сценарий на В. Акъов „И дойде денят“ (1973), където са използвани някои теми и образи от едноименния му роман. Драматургическият материал и тук дава възможност за нова, по-богата гледна точка към антифашистката борба и първите дни след девето-септемврийската победа.

Режисьорът Георги Дюлгеров, чийто стаж в екранното изкуство тогава се изчерпваше с една новела („Изпит“), не само успя да съхрани поетичната извисеност на революционните образи, верни на най-значителната традиция в наше-

то антифашистко кино...

Опирайки се на автентичните приживявания на сценариста, 30-годишният режисьор осмисля проблемите от дистанцията на едно ново поколение, за което революцията не е „разказ“ в първо лице. За разлика от „Птици и хрътки“, тук анализът е насочен предимно към съзнанието на героя-революционер, към неговите вътрешни конфликти.

Направен е опит за по-обстойно взирание в позициите на революционерите, провокиращо любопитен за съвременния зрител диалог за границата, до която съмнението брани една идея, и отвъд която може да я предаде. Философската концепция се изявява чрез негласния спор меж-

„Панталей“ - режисьор Георги Стоянов

ду Черния и Матей, в който постепенно се включва и Мустафата. На вниманието се налагат съществени въпроси: докога Черния изпълнява историческа мисия, като осъжда всяка човешка слабост или колебание пред активното революционно действие, и от кой момент той поема историческа вина за ликвидирането на личности като Матей, защо още в изгрева на свободата се зараждат кълновете на кариеризма и приспособленчеството и др.

В това „пътуване“ на героя-революционер към себе си виждаме нов момент от трактовката на антифашистката тема, който ни позволява да надникнем в социалните пластове, разместени от революцията, в различните морални категории за човешко поведение...

Следваща творческа среща на сценариста В. Акъов и режисьора Г. Стоянов е във филма „Пантелей“ (1978), чийто сценарий е оригинален, потвърждава възможността за един комедиен подход към антифашистката тема, към герои и конфликти, свързани със съдбоносни за нашия народ обществени събития. Както в „Птици и хрътки“, така и тук авторите прибегват до арсенала на парадоксалния хумор, но този път за да защитят диалектичката позиция за необходимата случайност и явления от исторически процес, да разкрият мястото на обикновения човек в необикновени обстоятелства. Отново изпъква онази привлекателна черта, присъща на творческия облик на В. Акъов: с помощта на експресията, пародията и гротеската да изгражда условен образ на миналото без ореола на героизацията...

Долавяме и тук... пристрастието на Акъов към откриване на великото в делничното, на мащабите на историята в дейността на конкретната човешка личност...

Непретенциозното поднасяне на значими идеи и теми, заменянето на строгия реализъм с мъдрата усмивка от дистанцията на изтеклите години се оказват близки до душевността на съвременния зрител. Такъв подход е един нов ключ към проникване в същината на познати теми от неочаквана посока."

(1982- книгата „Филмово десетилетие“. Вл. Игнатовски, изд. „Наука и Изкуство“)

“...Отпадането на задължителната точна рес-

тавация на подробностите на отминалата епоха разкрепости стилистичните търсения на младите в нашето кино. Може би най-яркият пример за това е „Птици и хрътки“ на Георги Стоянов, продължил всъщност започнатото в първия си филм - „Случаят Пенлеве“.

Има нещо символично в срещата на представители на две поколения в работата над този филм: участника в съпротивата Васил Акъов и режисьора Г. Стоянов. Няма съмнение, че тук голяма роля са изиграли личните предпочитания на двамата творци, не на последно място трябва да се постави избирателността на сценариста Васил Акъов, но срещата на представители на две генерации в нашето кино е закономерна. Би трябвало да се изтъкнат импулсите, които внесе Васил Акъов в разработването на интересувашата ни тематична сфера. На три пъти в „Птици и хрътки“, а след това и в „И дойде денят“ на Г. Дюлгеров, и в „Пантелей“ на Г. Стоянов, той внесе нови и неочаквани гледни точки в подхода към тази тема.

Очевидно достоверността на показанията на очевидеца и участника в описваните събития Васил Акъов създава на неговите режисьори онази сигурна почва, доставя им онази психологическа правда за епохата, която им осигурява простор за тяхната фантазия, позволява им да се докоснат до събития, които пряко не познават, но не ги обременява с досадна обстоятелственост и не им пречи да съградят един свой филмов свят...

Светът на „Птици и хрътки“ е на пръв поглед противопоставен на всяка битова достоверност в прекия смисъл на думата: изображението - подчертано стилизирано, поведението на героите се движи в диапазона от възвишената романтичност до ярката гротеска, вътрешнокадровото пространство е строго организирано и изчислено от подробности.

Така за първи път в територията на съпротивата в нашето кино навлязоха абсурдът, гротеската, бе създадена една сложна композиция, рязко скъсваща с принципите на емоционалния документ. Филма на Акъов и Стоянов можем да считаме за първата стъпка в прекриването границите на емоционалната документалност, отворила вратите на новите търсения, при това не само в интересувашата ни тематична област. Раз-

бира се, филми като „Птици и хрътки“ не са от произведенията, радващи се на последователи. Те прокарват пътя, по който след това идват филми, различаващи се по стилистика и принципи на повествованието. Тяхното значение е в освобождаването от задължителността на преобладаващите дотогава принципи на екранната интерпретация...

...Богатата история на тази тематична сфера в нашето кино, многобройните интерпретации на нейния жизнен материал я правят особено удобна за експериментирането както с изразните средства на киното, така и за навлизането в нови аспекти на философската ѝ проблематика. Един от първите белези на процеса бе въвеждането в тази тематична област на един нов за нея жанр – комедията. Нашето кино късно създаде първата си комедия, посветена на войната – да-

леч след други социалистически кинематографии. И то бе обяснимо – българското кино въобще бе създавало малко филми, свързани със събитията от Отечествената война. Но сферата на въоръжената съпротива бе може би най-активно разработваната в нашето кино. Въпреки това Васил Акъов и Георги Стоянов, въвели в тази тематична област абсурда и гротеската – в „Птици и хрътки“, дълго време останаха без последователи. И именно те десетина години по-късно отново се върнаха към времето на антифашистката съпротива, за да погледнат от неочакван ъгъл годините на съпротивата...

Герой на „Пантелей“ е обикновеният, „малкият“ човек. В него няма нищо изключително, нищо извънредно. Тъкмо неговата обикновеност и повторимост са важни аргументи за авторите на филма, защото повратът в неговата съдба се по-

„И дойде денят“ - режисьор Георги Дюлгеров

ражда не от изключителността на неговия характер, а от обстоятелствата, в които той е поставен. Авторите се интересуват този път не от сблъсъка на човека, съзнателно поел пътя на борбата, с противодействащите му сили, а от факта, че един обикновен, далеч не идеализиран характер бива изваден извън „нормалното“ общество. Той бива повлечен пряко волята си от серия опасни приключения. Един жест на състрадание и съчувствие – проява на напълно нормални човешки чувства, го поставя в извънредна ситуация. Той е принуден да се отбранява, да бяга, за да се съхрани – неговото екранно поведение е едно непрестанно бягство, заплитащо го в нарастваща лавина от нелепи и комични ситуации...

Условността на изображението, стилизацията се обуславят навярно от факта, че светът в този филм е видян по-скоро през очите на героя. И макар неумишлеността на малкия човек да е очевидна, веселието на този филм застива от студения полъх на страшното историческо време. Това е всъщност една трагикомична история, в която малкият човек бива повлечен от вихъра на историческите събития...

Филмът на Васил Акъов и Георги Стоянов се опита и съумя да разшири жанровата палитра на игралното ни кино, при това осъществи тази операция в една сериозно изследвана и богато разработвана тематична област...

(1972, книгата „Пътища и пътеки на българското кино. Ивайло Знеполски, изд. „Наука и Изкуство“) (Разговор с Георги Стоянов)

Ивайло Знеполски: *Резултат на какъв специфичен интерес върху определена част от действителността, върху определена част от историята са тези филми?*

Георги Стоянов: Действителността... в „Птици и хрътки“ е наша близка история отпреди 25-30 или пък 40 години - разлика, която вече няма значение... И понеже тази действителност се намира в краен етап на своето развитие, тя е събрала максимум абсурди, максимум несъстоятелни неща и в социално, и в политическо, и в психологическо отношение... Тоест в много от нейните аспекти абсурдът вече е станал основната мярка, която определя отношенията между хората... Мен ме интересува финалът на една система и аз търся най-характерното, а най-ха-

рактерното преди краха – това са абсурдите...

Ив.Зн.: *Каква е вашата концепция за насилието в разглежданата обществена система?*

Г.Ст.: ...Възприемам насилието като рак, който поразява главно съзнанието. Физически е ясно – един човек може само веднъж да бъде убит, но в мисленето, в психиката пораженията са хиляди, може би милиони. Докато човек съществува, всеки етап от неговия живот може да бъде маркиран с някакъв белег от насилието, като начин на мислене...

(1974- Списание „Филмови новини“. Интервю с Васил Акъов)

Значи Вие мислите, че между днешното поколение и Вашето съществува органична приемственост?..

Васил Акъов: Ако не съществуваше,.. ние също нямаше да съществуваме... Лицето на българското филмово изкуство сега се прави от младите. Те също имат своите проблеми, трудности, грешки. Тая хубава дума - грешка, без която никой не би съществувал и не би направил нищо свястно. Кажете ми, кой не е грешил в живота си?

Ако има такъв, значи, той крие най-хубавата част от биографията си, той ни се представя като едно окастрено дърво, като цвете без листа. Право да си го кажем - един пън; просто ти идва да го попиташ: ти, господине, защо не намери нито един път смелост да сгрешиш в живота си? Ти изпитал ли си сладостта на грешката? Най-великите неща не биха били велики, ако не носеха в себе си грешката, тая най-благодатна тема за всяко произведение на изкуството. Хората не разказват за своите успехи, но разказват с вдъхновение за своите грешки. Там е хуморът, тъгата, надеждата, всичко е там... Ами вземете житията на праведниците, те гъмжат от грешки. И най-често - сгрешил с жена. Ако я нямаше грешката, нямаше да има житието. През грешките се прави изкуство. Мисля, че всеки човек на изкуството, който иска да направи нещо, го е разбрал и... не се плаши от нея. Най-много греши този, който се пази да не направи грешка... Неговият дълъг период на безпогрешност свършва с една капитална грешка.

Всичко това насърчава човека, укрепва го и виж – станал автор на голямо произведение и критиките се бият кой да пише за него. А той си казва: ами ако не бях сгрешил?..

Приписка I: Надникнах назад във времето, в рамките на близо 30-на години, за да видя какво е било писано за уникалния човек и творец Васил Акъов и разбрах, че е накарал хората, които са контактували с него, да пишат и да мислят с много повече проникновение, такт и умствено уважение към аудиторията си. А това никак не е малко. Колко много ни липсва неговото интелектуално и човешко предизвикателство. Бедна ни е фантазията колко необратими са някои загуби.

Приписка II: Преписано не за назидание, а от огорчение спрямо архивите, оскъдни откъм материали за свесни люде от

Георги Стоянов

Книги на Васил Акъов:

1. Република на смъртните - изд. 1966

2. И дойде денят - изд. 1967

...

13. Инфаркт... - издадена след 23 г.
(награда на СБП 1988)

Общо **14** заглавия и **5** сценария.

Първи инфаркт на автора - 1988 г.

Втори и последен инфаркт - 1989 г.

Списание на Съюза на филмовите дейци. Основано през 1946 г. под името „Кино и фото“, издание на държавна фондация „Българско дело“. От 1951 до 1955 г. - „Кино“, от 1955 до 1991 г. - „Киноизкуство“, от 1991 г. - „Кино“

ИЗДАВА СЕ ОТ СБФД

Редакционен съвет: проф. Александър Грозев, проф. Божидар Манов, проф. Вера Найденова, проф. Венец Димитров, проф. Владислав Икономов, доц. Калинка Стойновска, Людмила Дякова (главен редактор), проф. Станислав Семерджиев

Дизайн: Силвия Попова **Печат:** Печатна база „Дийор принт“

Адрес на редакцията:

София 1527, бул. „Дондуков“ 67, тел.: 946 10 66

За реклами: **946 10 66** E-mail: spisanie_kino@sbfd-bg.com

СБФД интернет сайт: <http://www.filmakersbg.org/index.html>

Препечатването е допустимо само с разрешението на редакцията и автора.

Подписаните материали не съвпадат винаги с мнението на редакцията.

КИНО е двумесечно списание. Цена на отделна книжка - 3,50 лв.

Редакцията приема заявки за абонамент и отделни книжки срещу преведени суми по пощата на адрес: София 1527, бул. „Дондуков“ 67, за главния редактор - Людмила Дякова
ISSN - 0861 - 4393

MEDIA

A programme of the EU

СТРАСТ ЗА КИНО

PASSION DE CINEMA PASSION FOR CINEMA
PASSION FOR CINEMA PASION POR EL CINE
PASSION DE CINEMA LEIDENSCHAFT FÜR KINO
PASSION FOR CINEMA PASION POR EL CINE
PASSION DE CINEMA LEIDENSCHAFT FÜR KINO
PASSION DE CINEMA PASION POR EL CINE
PASSION FOR CINEMA СТРАСТ ЗА КИНО
PASION POR EL CINE PASSION FOR CINEMA
LEIDENSCHAFT FÜR KINO PASSION DE CINEMA
VÁŠEŇ PRO FILM СТРАСТ ЗА КИНО PASSION DE CINEMA
PASION POR EL CINE AISTRA KINUI
PASSION DE CINEMA PASSION FOR CINEMA
PASSION FOR CINEMA PASION POR EL CINE
PASSION DE CINEMA LEIDENSCHAFT FÜR KINO
LEIDENSCHAFT FÜR KINO PASSION DE CINEMA
VÁŠEŇ PRO FILM СТРАСТ ЗА КИНО PASSION DE CINEMA
PASION POR EL CINE AISTRA KINUI
AISTRA KINUI PASSION DE CINEMA PASSION FOR CINEMA
PASSION FOR CINEMA PASION POR EL CINE
PASSION DE CINEMA LEIDENSCHAFT FÜR KINO
PASSION DE CINEMA PASION POR EL CINE
PASSION FOR CINEMA СТРАСТ ЗА КИНО
PASION POR EL CINE AISTRA KINUI
LEIDENSCHAFT FÜR KINO PASSION DE CINEMA
СТРАСТ ЗА КИНО PASSION DE CINEMA

Бюро МЕДИА - България
бул. „Дондуков“ 2А, ет. 8
София 1000
тел.: (02) 988 32 24
факс: (02) 987 53 69

info@mediadesk.bg
www.mediadesk.bg

ПРОГРАМА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В ПОДКРЕПА
НА АУДИОВИЗУАЛНАТА ИНДУСТРИЯ

film & TV production and post production services www.odavision.com
odavision audio studio approved by Dolby Labs www.odavisionstudio.com